

**Te mondod, én írom – avagy hogyan születik
a beszédből írás napjaink sajtójában?**

Jelige: penna

Tartalomjegyzék

1. A témaválasztás indoklása	3
2. Módszertan	4
2.1. A vizsgálati módszerek	4
2.2. A korpusz bemutatása	5
2.3. Hipotézisek	6
3. Elméleti háttér	6
3.1. Az írott és a beszélt nyelv elkülönítése	6
3.2. A beszélt nyelv kutatása és jellemzői	9
3.3. Újságírói technikák, az interjúkészítés módszertana	13
4. A szövegátalakítás négy formája	14
4.1. Beszúrás	14
4.2. Törlés	15
4.3. Csere	18
4.4. Átrendezés.....	21
5. Összefoglalás, kitekintés	23
5.1. A korpuszból levonható tanulságok.....	23
5.2. Hasznosítási területek	24
5.3. Kitekintés	24
 Források és szakirodalom	 25
Mellékletek.....	29
1. Cikkek	29
a.	29
b.	31
c.	36
2. Elhangzó szövegek.....	38
a.	38
b.	44
c.	50
3. BEA Spontánbeszéd-adatbázishoz készült lejegyzési útmutató	53

1. A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

Dolgozatomban a beszélt és az írott nyelv kapcsolatával foglalkozom egy empirikus vizsgálat keretében. Újságírói interjúk eredeti, beszélt nyelvi és stilizált, írott szövege alapján azt vizsgálom, mi jellemzi az írott és a beszélt nyelvet. Többek között azt elemzem, hogy egy szöveg e kétfajta megjelenési közegében milyen különbségek lépnek fel, milyen változtatások során kapjuk meg a hangzó szöveg anyagát grafikus-átírt formában. Ez arra is rávilágít, hogy egy beszélt nyelvi szöveg írásos megjelenítésével szemben milyen elvárásaink vannak, milyen transzformációs folyamatok szükségesek ahhoz, hogy egy, a beszélt nyelvből származó írott szöveg létrejöhessen (jelen esetben: a sajtón belül). A korpuszon megfigyeltem, elsődlegesen mely nyelvi szinteken jelentkezik eltérés a szöveg két megjelenési formája között, továbbá milyen átalakítási eljárásokra van szükség.

Mindez némiképp hozzásegíthet annak a szemléletnek a megértéséhez, mely szerint számon kérjük az írott nyelv konvencióit a beszélt nyelven. Számos tudományos munka foglalkozik azzal, hogy e két közeget pontosan leírja, elkülönítse. Míg azonban az írott nyelv grammatikája átfogó terminusrendszerrel és adaptálható elemzési módszerrel bír, addig a beszélt nyelvről ezt nem állíthatjuk. Ezért is jelent nagy kihívást a beszéd elemzése és az e közegbeli nyelvi jelenségek értelmezése. Az 1960-as évektől kezdve a beszélt nyelv grammatikájának alapfogalmait az írott nyelvhez viszonyított eltérésekkel próbálták meghatározni. Ám az újabb nyelvészeti irányzatok, köztük az interakcionális nyelvészet, úgy tartják, hogy a beszélt nyelv tulajdonságai önálló nyelvhasználati rendszert alkotnak, nem határozhatók meg az írott nyelvtől való eltérésekkel (összefoglalás: Veszelszki 2012: 405–406).

Jelen munka nem a beszélt nyelv grammatikájának leírására hivatott, nem is vállalhatja ezt a feladatot. Célkitűzésem, hogy közelebbi rálátást nyerjek a két közeg szignifikáns különbségeire, hogy ebből következtetve lássuk, vajon tényleg számon kérhetőek-e az írott nyelv konvenciói a beszélt nyelven.

Úgy vélem, hogy minderre az általam kiválasztott kutatási közeg – napjaink újságírói gyakorlata – rendkívül alkalmas. Az interjú olyan szempontból különleges műfaj, hogy míg a kiindulási médiuma fonikus, addig a produktumé grafikus. Ez a váltás anélkül zajlik le, hogy a szöveg témája, a közlés célja, a beszélgetőpartnerek stb. megváltoznának, valamint az újságíró tudatos változtatásai által lép át a szöveg az egyik közegből a másikba. A modifikáció a különböző úton történő nyelvi kifejezésekben, megformálásban fedezhető fel.

2. MÓDSZERTAN

2.1. A vizsgálati módszerek

A vizsgálathoz szükséges korpusz összeállításában két gyakorló újságíró volt a segítségemre. Az újságíróktól 2012 tavaszán kaptam kézhez az interjúk alatt rögzített hanganyagot, amely a saját cikkeik megírásának alapjául szolgált. Ezt a hanganyagot felhasználva írták meg a megjelent interjút. Ezeket a szövegeket is megkaptam.¹ A továbbiakban az interjúnak ezen megjelenési formáját *cikknek* nevezem.

A kutatás első fázisában – 2012 nyarán – a beszélt nyelvi változatot, azaz a rögzített hangfelvételt a BEA Spontánbeszéd-adatbázishoz készült lejegyzési útmutató alapján (3. melléklet), illetve saját jelöléseket is alkalmazva jegyeztem le. A lejegyzés során tartalmi elemeket rögzítettem, időtartamokat (szünetek, hezitálások stb.) viszont nem mértem. A lejegyzéshez a Microsoft Word program 2010-es változatát használtam. Az interjú ezen megjelenési formáját *elhangzó szöveg*ként említem a továbbiakban.²

Ily módon jutottam el ugyanazon interjúk szövegének különböző megjelenési formáihoz, azaz az elhangzó szöveghez és a cikkhez.

A saját jelöléseket és az útmutató változtatásait itt közlöm. Az 1–3. pontokat kihagytam, mivel jelen kutatás nem a Spontánbeszéd-adatbázis része. A 4. pont annyiban változott, hogy a T1: az újságíró, az A: az interjúalany. A 7. pont szabályaival szemben nem használtam nagybetűt, csak a [szögletes zárójelben], amikor a magyar helyesírás szabályzata előírja azt. A 8. ponton belül új jelöléseket vezettem be. !l = hallható levegővétel; !n = nevetés elhangzása, akár egy szóban, akár több szóra kiterjedően. A 9. pont jelölését átvettem, azonban annyit változtattam rajta, hogy lehetőség szerint pontosan lokalizáltam a második személy egyidejű megszólalását a szövegben.

A kutatás második fázisában került sor az elhangzó szöveg és a cikk elemzésére. A korpusz gazdag anyagát tekintve többféle vizsgálati módszer is alkalmazható. Jelen munkában a szövegek szintaktikai aspektusával foglalkozom, melyet a lexikai szint bevonása egészít ki. Az anyag bemutatásának struktúrája a szövegátalakítás négy retorikai eljárásán alapszik. Ezek a következők: 1. adiectio; 2. detractio; 3. immutatio és 4. transmutatio (vö. Aczél–A. Jászó–Adamik 2005). Azért volt szükség ennek a négy eljárásnak az alkalmazására, mert általuk – a korpusz gazdagsága és sokszínűsége ellenére – jól rendszerezhetőek az elhangzó szövegen végrehajtott tudatos

¹ 1. melléklet, a, b, c szöveg.

² A lejegyzett szövegek a 2. számú mellékletben 2a, 2b és 2c elnevezés alatt szerepelnek.

szövegátalakítási műveletek fajtái. A korpuszelemzésben az alakzatalakító eljárások szerint mutatom be a szövegváltoztatásokat. Ezekre az *Újságírói technikák, az interjúkészítés módszertana* alpontban részletesebben kitérek.

2.2. A korpusz bemutatása

A kutatásban három teljes újságírói interjút – azaz annak két változatát, az elhangzó szöveget és cikket – elemzek, amelyekből kettő internetes felületen, a harmadik nyomtatásban jelent meg a sajtóban. Jelen munkában a megjelenés nyomtatott vagy elektronikus közegétől eltekintek, mivel nem játszik szerepet vizsgálatom tárgyában.

A korpuszban megjelenő interjúk mindegyike kulturális rovat számára készült, túlzott témabeli eltérésekre nem számíthatunk. Mindkét újságíró mögött több éves tapasztalat áll. Mivel a kutatás anonim keretek között zajlott, az egyes szerkesztőségeknél megjelent interjúkra mint hiteles forrásra hivatkozom, mindezzel biztosítva, hogy a kutatás ne ütközzön jogi-etikai akadályokba.

A korpusz elemeinek terjedelme változatos. A beszélgetés hanganyagainak hossza: 1. 18 perc 43 másodperc; 2. 31 perc 25 másodperc; 3. 15 perc 35 másodperc. A hanganyag lejegyzett változatának (elhangzó szöveg) szószáma: 1. 3306; 2. 4023; 3. 1496. A megjelent szövegek (cikk) szószáma: 1. 889; 2. 2984; 3. 936.

1. táblázat
A korpusz elemeinek terjedelme

	1.	2.	3.
a hanganyag hossza (perc: másodperc)	18:43	31:25	15:35
a szavak száma az elhangzó szövegben	3306	4023	1496
a szavak száma a cikkben	889	2984	936

A terjedelmi változatosságból következik, hogy a cikkek felépítése, megformálása stb. sem azonos. Az első interjú készítője a hagyományos újságírás elvárásainak megfelelő cikket, azaz a beszélgetésen elhangzott információkból kivonatot készített, melynek a terjedelmi elvárások betartása mellett, világosan építkező, egybefüggő szövegnek kell lennie. Ezzel szemben a másik két interjú főleg nyugaton alkalmazott szövegalkotási típusba tartozik: a kész cikkben nem csupán a feltett kérdésekre adott válasz jelenik meg, hanem az interjúpartner szinte teljes szövege. Ez utóbbi interjúk esetén a szöveg nem ment át

olyan drasztikus változtatásokon (mint például nagyobb szövegbeli egységek teljes elhagyásán). Ily módon jellemző rá a beszélt nyelvi redundancia, de az írott szövegre vonatkozó elvárásokat is teljesíti.

A vizsgálatba bevont interjúk mennyiségéből adódóan jelen munka a beszélt és az írott nyelvre vonatkozó általános következtetések levonására nem alkalmas. Ehelyett egyfajta utat kíván mutatni a beszélt nyelvhez való hozzáféréshez. Így további tudományos munkák kiindulási pontjaként is szolgálhat, amelyek a beszélt nyelv vizsgálatára irányulnak.

2.3. Hipotézisek

A vizsgálathoz öt hipotézist állítottam. 1. Az elhangzó szöveg mint a beszélt nyelv képviselője redundáns az írott nyelvhez képest, jelen esetben a cikkhez – ez az első feltevés. 2. A második hipotézis szerint az elhangzó szöveg közelebb áll az informális stílushoz, mint a cikk, az utóbbira inkább a formális stílus jellemző. 3. A harmadik feltételezésem alapján az elhangzó szöveg interakciós mondatszókbán, diskurzusjelölőkben (más elnevezés szerint töltelékszókban) gazdagabb, mint a cikk. 4. A negyedik várható jelenség az, hogy a beszélt nyelvben, vagyis az elhangzó szövegben is természetesen megjelenő megakadásjelenségek, hezitáció, nyújtás a cikkben nem figyelhetőek meg. 5. Az ötödik hipotézis a beszélt nyelv egyik jellemzője alapján várható: a mondathatárok nem különíthetők el olyan élesen az elhangzó szövegben, mint a cikkben. Feltevés alapján az elhangzó szövegben az adatközlők megnyilvánulásainak inkább gondolati, mintsem grammatikai határai vannak. Ide – és a megakadásjelenségekhez – kapcsolódik még, hogy az elhangzó szövegben befejezetlen, félbehagyott közlések és némely esetben a grammatikai egyeztetés hiánya is várható.

3. ELMÉLETI HÁTTÉR

3.1. Az írott és a beszélt nyelv elkülönítése

Az írott és a beszélt nyelv viszonya már az ókori filozófusokat is foglalkoztatta. A két közeg viszonyával kapcsolatban négyféle pozíció létezik. Az első tézis szerint – melynek ismert képviselői Arisztotelész, Platón és Bloomfield – az írott szöveg egyszerűen a nyelv leképezése. A második elképzelés Leibniz nevéhez fűződik, eszerint az írott szöveg a nyelv mintájaként szolgál. A harmadik nézet fő képviselője, Ferdinand de Saussure szerint, a strukturalizmus elveinek megfelelően a szóbeliségnek primátusa van az írásbeli-

séggel szemben. Végül a negyedik Koch és Oesterreicher álláspontja, amely szerint a beszélt és az írott nyelv teljesen eltérő koncepcióval bírnak (Veszelszki 2012: 399).

A nagy választóvonal-elmélet (Great Divide) szerint az írásbeliség és a szóbeliség dichotóm viszonyban vannak. Ez a nézet azonban mindig is vitát ébresztett a nyelvfilozófiában, ugyanis eszerint az írás és a beszéd két, mereven elhatárolt entitás, amelyek bináris opozícióban állnak egymással (Crystal 1998: 227, Veszelszki 2011b: 327). Az ezzel szembeni, elfogadottabb álláspont az, hogy a két közeg kontinuumot alkot számtalan átmeneti formával. Lakoff (1982) a hagyományos kettős felosztást követi, ám korát szinte megelőzően úgy tartotta, hogy egy kontinuum két végpontján találhatóak a legisztább esetek.

A beszélt és az írott nyelv dichotomikus szembeállítását finomító konceptuális és mediális írásbeliség, valamint szóbeliség kategóriáinak létrehozói – Koch és Oesterreicher (1985; 1994) – megállapították, hogy a „szóbeli” és az „írásbeli” kifejezések két- (sőt több-) jelentésűek, és különválasztották a médium szerinti, illetve a koncepció szerinti szóbeliséget és írásbeliséget. „A médium alapján való megkülönböztetés egyszerűen a nyelvi megnyilatkozás megvalósulási médiumára vonatkozik, vagyis arra, hogy a szöveg fonikusan vagy pedig grafikusan jelenik meg. E különbségtétel dichotomikus. Ezzel szemben a koncepció fogalom a megnyilatkozás »modalitását«, kifejezésmódját jelöli, és skálaszerűen értelmezendő” (Veszelszki 2012: 402). Az írásbeliség konceptuális jellemzői az idő- és térbeli távolság, a nyilvánosság, az idegen partner, az érzelemmentesség, szituáció- és cselekvésfüggetlenség, kevés referencia az origóra, a befogadó részéről kevés kooperációs lehetőség, tervezett és fix téma, monologikusság jellemzik. A szóbeliségpólust ezen paraméterek ellenpontja adja. Dürscheid (2006: 44) megállapítása szerint a kétféle írásbeliség és szóbeliség között nincsen feltétlenül szoros korreláció. Azonban előfordulhatnak sajátos keresztezések is, mint például mediálisan írásbeli, de konceptuálisan szóbeli szövegek.

2. táblázat
A konceptuális, illetve a mediális írásbeliség és szóbeliség
(a táblázat forrása: Veszelszki 2012: 402)

		konceptuális írásbeli	konceptuális szóbeli
mediális írásbeli	nem elektronikus	törvény; tudományos dolgozat; képeslap; jegyzőkönyv; forgatókönyv	
	elektronikus	hivatalos e-mail; fórum; blog; magán e-mail; üzenőfal; tweet, chat	
mediális szóbeli		tudományos előadás; prédikáció;	rádióinterjú; talkshow; társalgás

Tehát a szöveg szituáció- és kontextusfüggő, célorientációnak megfelelően változó, előadó- és befogadófüggő, valamint a megjelenési közeg is befolyásolja a jellegét. A két pólus között számtalan átmeneti forma él. A konceptuális írásbeliség és szóbeliség kategóriáit figyelembe véve az interjú (itt: a dolgozatban használt *cikk*) a két közeg között fél-úton, de a konceptuális írásbeliséghez közelebb helyezkedik el.

Amint az eddigiekből is kiderül, a beszélt nyelv nem csak a spontán társalgást foglalja magába, és az írott nyelv pedig nem minden esetben tervezett, hanem spontán is lehet, mint például a csetszövegek. A spontán beszédnek többféle formája van, melyek alapvetően két csoportra oszthatóak: félspontán és valódi spontán beszéd. Az első kategória esetén „a beszélő felkészül a beszédre, a gondolatait többé-kevésbé összerendezi, de a megfelelő nyelvi formát csak az adott beszédhelyzetben rendeli hozzá” (Gósy 2005: 71). A második kategória a valódi spontán beszéd, amelyet nem előz meg beszédtervezés, és többféleképpen valósulhat meg. Az interjú (értsd az interjúbeszélgetés, amelynek lejegyzett változata: az *elhangzó szöveg*) is a spontán beszéd egyik altípusa (Gósy 2005: 72).

Két másik kategória a spontán írásbeliség és a tervezett szóbeliség, amelyeknek több megközelítése is született.³ Spontán írott szöveg például a már említett csetszöveg; a tervezett szóbeliséghez tartoznak például a tudományos előadások, szónoklatok. Gyakran nevezik őket köztes kategóriáknak, mivel a szóbeliségre és az írásbeliségre vonatkozó egyes tulajdonságok keverednek az iménti műfajokban (erről bővebben: Érsök 2006; Veszelszki 2011a, 2011b, 2012).

Mindezek alapján elmondható, hogy korántsem választható el élesen egymástól a szóbeliség és az írásbeliség. Koch és Oesterreicher jó lehetőséget kínál ennek a dichotómiának feloldására, és a belőle származó számtalan kérdéses eset megoldására. Elképzelésük alapján úgy is vehetjük, hogy a két közeg leírására született, általános szemléletű munkák a két közeg egy-egy végpontjára vonatkozó példányt határozzák meg. A különböző műfajok (pl. törvény és képeslap) azonban konceptuálisan eltérnek egymástól, így nem helyezkedhetnek el ugyanazon a ponton az írásbeliség és a szóbeliség tengelyén.

A kognitív nyelvészet a klasszikus filozófia kategorizációjával szemben a prototípus-elv bevezetésével világossá tette, hogy az egyes kategóriákba való besorolás foko-

³ A spontán és a tervezett írott nyelvre vonatkozóan több hazai terminus keletkezett. Ezeknek kritikai vizsgálatával Petykó Márton foglalkozik (erről bővebben: Petykó [kézirat]).

zat kérdése, és a kategóriák határai nem élesek, átfedik egymást. A prototipikus példány pedig az, ami a kategóriához tartozó minden tulajdonságnak megfelel. Ez a centrum, és a többi példány hozzá képest sugaras elrendezésben szerveződik, a periféria felé haladva (Tolcsvai 2010). Eszerint szintén feloldódik a két közeg éles ellentéte, és az átmeneti műfajok, mint például a csetszövegek, nem köztes kategóriaként értelmezendők.

3.2. A beszélt nyelv kutatása és jellemzői

A beszélt nyelv kutatásának kezdete a strukturalizmushoz köthető. Képviselői a beszélt nyelvnek elsőbbséget tulajdonítottak az írott nyelvvel szemben (vö. Onia 2006: 2–4). Az empirikus kutatásokat megalapozó technikai háttér megléte azonban szintén fontos szempont, a hangrögzítés és transzkripció eszközeinek fejlődése tovább segítette a beszélt nyelv kutatását. Ennek ellenére, a magyar nyelvre is vonatkozóan, a beszélt nyelv grammatikájának nincs átfogó terminusrendszere és adaptálható elemzési módszere.

Általános definíciója szerint, amely a strukturalisták felfogást követi: a beszélt nyelv szabadon megfogalmazott, spontán beszéd, amely nem tervezett, hanem természetes kommunikációs helyzetekben fordul elő. A nyelvet tehát a nyelvhasználat, nem pedig a nyelvrendszer szempontjából értelmezi (Schank–Schoenthal 1976: 7).

Létezik a beszélt nyelvet általánosan leíró megközelítés is, amely nem csak a grammatikai jellemzőkre tér ki, hanem a nyelv fonetikai, pragmatikai stb. rétegeire vonatkozóan jellemzi a beszélt nyelvet. Eszerint a beszélt nyelv: nincs eszközöz kötvé; időben és térben korlátozott; szinkrón; mulandó; akusztikai, folyamatos hangkontinuum jellemzi; testtartás, mimika, gesztusok stb. egészít(het) ki; a nyelv szupraszegmentális elemei; gyors gondolkodás, azonnali szövegezés jellemzi; csapongóbb, lazább szerkesztésű, strukturálisan kevésbé kidolgozott; lehetőséget nyújt az azonnali javításra, kiegészítésre, ismétlésre; főként dialogikus (Balázs 1999: 139).

A lejegyzett beszélt nyelvi szövegekről általánosan elmondható, hogy nem minden mondat befejezett, és az esetek többségében és-sel kezdődnek. A megnyilatkozások rövidebbek, mint a szerkesztett formában. Gyakrabban fordul elő beszélőváltás és részlegesen egyidejű beszédaktus, a beszélőpartner közvetlen megszólítása, továbbá illokutív módosítószók⁴ is megjelennek e szövegformában. A nyelvi megnyilatkozások egy része nem azonosítható lexikai egységként. A szerkesztett szöveg ezzel szemben rövidebb terjedelmű, mivel a be nem fejezett mondatok elhagyhatóak, a strukturálási jelzések törölhetőek.

⁴ Magyar terminusa: árnyaló partikula (erről bővebben: Péteri 2001), a különböző magyar diskurzusjelölő-meghatározások egyike.

A megnyilatkozások relatíve hosszabbak, kevesebb beszélőcsere történik, amelyek egyike sem zajlik egyidejűleg (Schank–Schoenthal 1976: 9).

A beszélt nyelv ismertetőjegyei a Schank–Schoenthal-féle *Gesprochene Sprache* [Beszélt nyelv] című munka szerint: gyakori a beszélőcsere, vannak benne ún. „nem jól formált” mondatok, gyakori a mellérendelés és mondatátszövődés, továbbá megjelennek az illokutív módosítók (Schank–Schoenthal 1976: 10–11). Löffler (2010: 85–86) e listát a következőkkel egészíti ki: mellérendelések, szünetek és ismétlések, szerkezeti szakadások, redukált szókincs, illokutív módosítók, fonetikai ejtéskönnyítő megoldások, ugrásszerű tematikus váltások, illetve nonverbális és paraverbális elemek kísérik a verbális megnyilatkozásokat.

Reinhard Fiehler német nyelvész számos munkájában értekezik a közeg grammatikájának megközelíthetőségéről, vizsgálatának lehetséges módszereiről, tulajdonságainak rögzítéséről (Fiehler 2004, 2005, 2006, 2007). Fiehler az írott nyelv alapegységeinek a betűt, a szót, a mondatot és a szöveget tartja, míg a beszélt nyelvben a hang, a szó, a funkcionális egység, a beszédforduló és a beszéd egységeket különíti el egymástól (Fiehler 2006: 24–25).

Arnulf Deppermann, Reinhard Fiehler és Thomas Spranz-Fogasy (német nyelvészek) munkájukban (*Grammatik und Interaktion*, 2006) a beszéd folyamatát és a grammatikai struktúra összefüggéseit vizsgálják. A grammatika és az interakció kapcsolatát újraértelmezik, elszakadva a hagyományos felfogástól, mely szerint a grammatika a nyelvileg jól formált közlések szabályzata, és ezzel szemben az interakció pedig olyan területet képvisel, melyet sokféle, pszichikai, szociális és egyéb tényező befolyásol. Ezért az interakció sokáig nem vagy a legjobb esetben is csak a nyelvészet periférikus területén talált érdeklődésre. Fiehlerék célja a nyelvi struktúra szociális interakció eszközeként való megközelítése. Véleményük szerint a grammatika nem autonóm entitás, hanem az interakcióval kölcsönösen feltételezik egymást (Deppermann–Fiehler–Spranz-Fogasy Hrsg. 2006). Ez a szemlélet napjainkban meghatározó álláspont a német szakirodalomban.

Oroszországban főleg az 1970-es évektől datálható a beszélt nyelv⁵ analízisa és a közeg tanulmányozásának nehézségeiről történő értekezés. Laptjeva 1976-ban publikálta

⁵ Az orosz beszélt nyelv értelmezése eltér az eddigiektől, kisebb körre vonatkozik. Az orosz irodalmi nyelvnek két alapvető válfaja van: 1. a kodifikált irodalmi nyelv és 2. a beszélt nyelv. E két alapvető típus használói az úgynevezett orosz irodalmi nyelv hordozói (носители литературного языка), akik annak megfelelően választanak a két válfaj közül, hogy éppen írni vagy beszélni. Az orosz irodalmi nyelv hordozói e normatív megközelítésben a következő személyek lehetnek: 1. orosz anyanyelvűek; 2. városban születettek és ott is nőttek fel (beszédük nem tartalmaz nyelvjárási elemeket); 3. felső- vagy középfokú végzettséggel rendelkeznek (Земская 1979: 3).

az orosz beszélt nyelv szintaxisát (Ляптева 1976). Majdnem ezzel egy időben jelent meg Zemszkaja az orosz beszélt nyelvre vonatkozó munkája (Земская 1979). Az orosz beszélt nyelv – e munkák szerint – az irodalmi nyelv hordozóinak szóbeli formában realizálódó válfaja, amely közvetlen érintkezéssel, felkészülés nélküli formában valósul meg. Ebben az értelmezésben a beszélt nyelv egy olyan kommunikációs közeg, amelyről a következők állíthatóak: szóbeli (a megnyilatkozás realizációját tekintve); közvetlen érintkezés/kapcsolat jellemzi; informális viszony áll fenn a beszélők között, akik közvetlen résztvevői a kommunikációs aktusnak; erősen támaszkodik a nyelven kívüli szituációra, vagyis a nyelven kívüli szituáció a beszédaktus alkotóelemévé válik; nonverbális kommunikációs eszközök használata (gesztus és mimika) jellemzi (Земская 1979: 11).

Zemszkaja a beszélt nyelvre a lexikai szintet tekintve jellemző vonásnak tartja a szleng térhódítását. Ezek a szavak az irodalmi nyelven kívül esnek, és főleg a fiatalok körében használatosak. Emellett a választékos irodalmi szókincs jelenléte szintén jellemző vonása a beszélt nyelvnek (Земская 1979: 28–31). A beszélt nyelv szórendje gyakran eltér az írott nyelvitől. Bár az orosz írott nyelv szórendje például a némettel, angollal vagy a franciával összehasonlítva viszonylag kötetlen, írásban a közlés hangsúlyozott információjának mindig a mondat végére kell kerülnie. Ezzel szemben a beszélt nyelvben a fontos tartalom a megnyilatkozás elejére kerül (Земская 1979: 144–46).

A hazai, a beszélt nyelvre irányuló kutatásokban fontos előrelépésnek számít, hogy 1975-ben az ELTE Bölcsészettudományi Karának Mai Magyar Nyelvi Tanszékén megalkult a beszélt nyelvi kutatócsoport, amely beszélt nyelvi anyaggyűjtést indított.⁶ A vizsgálatok két fő tényezőre irányultak: a beszélt nyelvi szövegek szófaji és szóhasználati jellemzőire, valamint a beszélt nyelvi szövegek mondatgrammatikai vizsgálatára. Azt a tanulságot vonták le, hogy a beszélt nyelvi szövegre „bizonyos fokú igénytelenség” jellemző. A beszélt nyelv mondatszerkezeti sajátosságai közül a megszakított mondatok gyakori előfordulása a legfeltűnőbb; a közbevetések és a logikátlan, csapongó mondat-szövések szintén a beszélt nyelv sajátosságaihoz tartoznak. A beszélt nyelv lazább szerkesztésmódja, logikátlansága, töredékes volta azonban gyakran a szituáció, az előzmények, a mimika és a gesztusnyelv többletinformációjával egészül ki (Keszler 1983: 183).

A beszélt nyelv fonetikai-pszicholingvisztikai szempontú kutatása a szintaktikai kutatásoknak új lendületet adott. A szórend, az elliptikus kérdések, a mondatok kezdetének és

⁶ A gyűjtés első anyaga még regionális köznyelvi volt, melyet az MTA Nyelvtudományi Intézete adott. Ezt követően a kötetek a hallgatók készítette riportokat, beszélgetéseket; rádióriportokat; televíziós riportokat; „lopott szövegeket”; előadásokat; szónoki beszédeket tartalmaznak.

végének megállapítása került be az új megközelítésből felvett problémakörök közé. Az újabb és újabb eredményekről az 1993-tól évente Gósy Mária szerkesztésében megjelenő *Beszéd kutatás* sorozat, illetve a szintén általa vezetett fonetikai kutatócsoport beszéd kutatás-konferenciái, tanulmánykötetei számolnak be.

Mindebből kiderül, hogy a beszélt nyelv kutatása már jó ideje foglalkoztatja a nyelvészeket. Látható, hogy számos területen született már eredmény, azonban napjainkig nehezen ragadható meg a beszélt nyelv leírásának módszere. A nehézség éppen abban rejlik, hogy az írott nyelvhez viszonyítva más koncepciójú, mégis gyakran hozzá mérve közelítenek a szóbeli produkcióhoz. Ám több nyelvtani kategória nem ragadható meg olyan egyértelműen, mint az írott nyelvben. Például egyes lexikai elemek meghatározása gyakran vezet nehézségekhez.

Mai magyar vonatkozásban, de a nemzetközi vonalat is tekintve, az ún. „töltelékszók” mibenléte máig vitás. Sokáig hibaként tekintettek rájuk, mely az írott nyelvhez képest a nyelv romlását jelképezi, de egyre több munka születik, melyek éppen azt bizonyítják, hogy nem töltelékelemekről van szó (Schirm 2011: 9). A kutatók abban egyetértenek, hogy fontos szerepük van a megnyilatkozások értelmezésében, ugyanis a diskurzus szervezésében vesznek részt, pontosabban diskurzusszegmenseket kötnek össze, és pragmatikai viszonyokat jelölnek (Schirm 2011: 7). A magyar szakirodalomban az 1980-as évek óta egyre több kutatás irányul rájuk. Keszler Borbála (1985) részletesen ismertette a megítélésükre vonatkozó problémákat. Amennyiben valóban léteznek töltelékszavak, az esetek többségében nehéz őket elkülöníteni az egyéb szavaktól. Az időhúzó, fatikus, a beszélő attitűdjét kifejező, a partikulajellegű stb. szavak és a töltelékszók közti határok elmosódnak (Veszelszki 2011a). Mivel más-más elméleti alapból indulnak ki, számos különböző elnevezése és meghatározása született ennek a szóosztálynak (Schirm 2011). Ezek közül kettőt, a metaoperátorok és a diskurzusjelölők terminusokat emelem ki, mert a dolgozatban a mögöttük lévő meghatározás bizonyul relevánsnak. Az előbbi Bańcerowski Janusz nevéhez fűződik, és úgy véli, hogy a metaoperátorok a nyelvi közlések átadásának szervezésében vesznek részt, és állításokat tartalmaznak a szöveg részeiről, elemeiről (Bańcerowski 2000: 4–5). A diskurzusjelölő elnevezés pedig szintén nem szófaji, hanem funkcionális kategória (Schirm 2011: 8). Szintaktikailag és prozódiaileg elkülönülnek a mondat többi részétől, diskurzusszegmenseket kapcsolnak össze és részt vesznek a szöveg tagolásában (Schirm 2011: 17). Azért tértem ki ennek a szóosztálynak a tárgyalására, mert a kutatásom alapjául vett korpuszon a legtöbb esetben a különböző szövegátalakításokban rendszerint érintett nyelvi elemről van szó.

3.3. Újságírói technikák, az interjúkészítés módszertana

Az interjúkészítés módszertanán belül a beszélt nyelvi szöveg írott nyelvivé átírásáról gyakorlatilag nincsen valódi leírás. Hasonló, javítási-módosítási műveleteket alkalmaz viszont egy fordított szöveg lektora. Horváth Péter Iván a lektori munka főbb műveleteit ismerteti, és négy változtatáskategóriát nevez meg a lektorálás kapcsán. „A lektorálás mint javítási műveletsor voltaképpen az egynyelvű szövegszerkesztés során alkalmazott változtatásokra vezethető vissza, amelyeket legelőször az ókori retorika és stilisztika foglalt rendszerbe” (Horváth 2011: 106). E két megközelítésmód a mögöttes gondolkodási műveletek szerint, illetve aszerint osztályozta a különféle alakzatokat, hogy azok miként cáfolnak rá a hétköznapi beszédgyakorlatra. E négy változáskategória a következő: *adiectio* (betoldás), *detractio* (elhagyás), *immutatio* (helyettesítés) és *transmutatio* (átrendezés). Ezeket a gyakorlati folyamatokat a mai szakirodalom a beszúrás, törlés, csere és átrendezés műveletnek nevezi. Beszúrára akkor kerül sor, ha a szöveg átdolgozója beilleszt egy kihagyott vagy a jobb érthetőség miatt szükséges elemet. Törlés után a tartalom az adott részlet nélkül is teljes marad, ha az csak díszítőeszközként vagy túlértelmezés miatt volt a szövegben. A csere során egy szövegrész – általában egy szó – kihúzását rögtön egy másik szövegrész beszúrása követi. Az átrendezés nem más, mint a szórendi csere. Ezek a kategóriák – valószínűsíthetően – nem tiszta kategóriák, azaz nem különíthetők el egyszerűen, egyszerre is megjelenhetnek egymást feltételezve a szövegátalakítás során (Horváth 2011: 106–108).

Az újságírók is hasonló eljárásokat alkalmaznak az interjúkészítés alatt. Ennek szakirodalmáé még annyira sincs kidolgozva, mint a lektorálásé. A legtöbb esetben az interjú helyszínen való elkészítésére, lebonyolítására vonatkozó irányelvek, nem pedig a szövegalkotási és átírási elvek szerepelnek a tanácsadó munkákban. Herczeg Zsolt (2005) gyakorlati tanácsokkal látja el a kezdő újságírókat az öltözködést, az interjú helyszínének, idejének, az interjúalanynak megválasztását illetően. Az interjú elkészítésének módjára nem ajánl biztos megoldást, a munka sokszínűségére hivatkozva, mindössze néhány, gyakran előforduló szituáción keresztül ad útbaigazítást. Például a túlságosan készséges, sokat beszélő, ám semmit nem mondó interjúalany lehetséges, hogy eltitkol valamit, „altatja” az újságírót. Ilyenkor érdemes gyanakodni, nem belemenni a játékba. Kitér a különleges esetekre is, mint az utca emberével, külföldivel, gyerekekkel és fogyatékkal élőkkel való interjúkészítés legfőbb alapelveire.

Balázs Géza (1998) a műfaj-meghatározáson kívül a kérdezéstechnika kulcsfontosságát emeli ki, majd gyakorlati tanácsot ajánl egyes problémás helyzetekre. A szövegszerkesztésre vonatkozó információkat a szövegelemzéseken belül ismertetem.

4. A SZÖVEGÁTALAKÍTÁS NÉGY FORMÁJA

4.1. Beszúrás

Az adiectio (beszúrás) fordul elő a vizsgált korpuszban a négy művelet közül a legritkábban. Ennek etikai okai is vannak, hiszen a cikk szövegébe nemigen kerülhetnek be olyan, új információt tartalmazó részek, amelyek nem hangzottak el az interjúkészítés során.

Műfaji okokból kerül a kenyérszöveghez (az interjúszöveghez) az azt bevezető lead és a cím is. Ezeket az újságíró konstruálja meg, de a cikk megjelenése előtt az interjúalany (vagy az őt képviselő szerv) jóváhagyása szükséges. A szerkesztés eredményeképp pedig az interjúszövegbe bekerülnek a beszélgető feleket jelölő megnevezések, ezek általában az újságíró mögött álló szerkesztőség és az interjúalany neve.

A dolgozat szempontjából azonban a nem műfaji-etikai változtatások relevánsak. A cikkbe akkor kerül többlet az elhangzó szöveghez képest, ha az a jobb érthetőség miatt szükséges, vagy kihagyott elemet pótol. Az előbbi gyakran konkrét főnevek esetén fordul elő, ezen belül is tulajdonnevek használatakor. Például az elhangzó szövegbeli részlet (1a) a cikkben a következőképp egészül ki (1b):

(1a) *a színművészeti egyetemen*

(1b) *a Színház- és Filmművészeti Egyetemen*

A beszélt nyelvi változat egyik motivációja a rövidség, az így létrejött szókapcsolat egy adott beszélőközösségben továbbra is érthető. A cikk azonban nagyobb közönség számára készül, ezért a félreértés elkerülése végett nem elég a szűkebb beszélőközösségben bevett szóhasználat, hanem az intézmény teljes, hivatalos, egyértelműen visszakereshető megnevezése használatos. Emiatt a szöveg stílusa informálisból formális irányba tolódik, ennek oka viszont nem a kommunikáló felek közötti kapcsolat (itt: távolságtartás) kifejezése, hanem eltérő – nem, kor, műveltség, érdeklődési kör stb. szerint megoszló – csoportokból származó befogadó közösség számára való érthetőség.

A másik esetre példa, amikor a szövegrészlet több hozzáadott elemmel bővül (2a, 2b):

(2a) *ez a futurisztikuss □ valami*

(2b) *ez a futurisztikus image jutott eszetekbe*

A beszédészünet utáni *valami* az ún. „nyelvem hegyén van” jelenség (Gósy 2005: 99) példája az elhangzó szövegben. Ez a megakadásjelenség explicitebbé teszi a közlés befejezetlenségét, hiányos szerkezetét, amely a cikkben kiegészítésre szorul, szintén a könyv nyebb érthetőség céljából.

4.2. Törlés

Az interjút szinte kivétel nélkül szerkesztett, tömörített formában adják közre. Egyrészt a szóbeli megfogalmazás nem nyomdakész, másrészt a hosszabb válaszokból rendszerint kiderül például a feltett kérdés, így az elhagyható a végleges változatból (Balázs 1998: 18).

A korpuszon is megfigyelhető ez a művelet: a hagyományos típusú interjú elhangzó szövegéből lényegesen többször és nagyobb részek kivágása történt, mint a nyugati újságírást követő példányok esetén. Az elhangzó szöveghez képest jóval rövidebb terjedelmű cikket azoknak a válaszrészeknek a törlése hozta létre, amelyek nem kötődnek szorosan az adott újságírói kérdés megválaszolásához. Szorosan tükrözi a válaszadó gondolkodásmenetét a témát illetően, ugyanis saját válasza újabb információk bevonását indukálja, és azok is aktivál(hat)nak újabb közlésre alkalmas nyelvi szimbólumok sorát, és így tovább. Erre példa (3):

(3a) *érettségi után rögtön felvettek [...] ⁷ magyar szakra jelentkeztem !l ez volt az első olyan év amikor lehetett egy szakra jelentkezni és gondoltam hogy utána majd !l megnézem hogy mi az amit még mellé □ szeretnék fölvenni !l elvégeztem az [...] végül csak a magyar szakot !l*

Az újságírói kérdés arra vonatkozott, hogyan vezetett az interjúalany pályája az egyetemről aktuális hivatásáig. A beszédben részletező, ok-okozati kapcsolatokat feltáró rész azonban mégsem került be a cikkbe, mivel az egyetemi rendszer felépítése nem kapcsolódik közvetlen a kérdéshez. A cikkben mindössze a felvételi egy adott szakra és a diploma megszerzésének mozzanatai jelentek meg (3b):

(3b) *sikeresen felvételiztem [...] magyar szakra [...] Miután lediplomáztam,...*

⁷ Ezek a szöveghelyek a példát tekintve elhagyhatóak, leggyakrabban más információt tartalmazó közbeékelések helyei. A mellékletben visszakereshetők.

A hagyományos újságírás tehát kiveti a számára szükségtelen részeket a cikkből, mivel az olvasóközönség aktuális igényeire beállítva, számukra megfelelő (és a médium által meghatározott) hosszúságú⁸ cikket közöl, illetve az adott téma köré felépülő interjú kérdéseinek meghatározott sorrendiséget kell követniük. A cikk akkor jó, ha a kérdések világosak, kohézió van köztük, vagyis nem felcserélhetőek. Így jön létre egy logikailag jól felépített, lineárisan⁹ építkező cikk. Ez a szigorú szerkezet tükrözi az írott szöveg egyik megjelenési fajtájával, az interjúval szemben felállított olvasói igényeket. Ám fontos hangsúlyozni, hogy az elhangzó szöveg esetén nem túlrészletezésről, nyelvi igénytelenségről van szó, hanem a háttértudás biztosítása érdekében több, koherens információ szerepel benne. Ebből következik, hogy a példa nem a spontán beszédre jellemző közbeékelés jelenségét reprezentálja (vö. Gósy 2005: 88).

A többi törlési művelet sajátos típusokba sorolható. A diskurzusjelölők (töltelékszók) teljesen kikerültek a cikk szövegéből, amikor valószínűsíthetően megakadásjelenségről van szó, mivel ebben az esetben kifejezetten a spontán beszédprodukcióra jellemző szünetek, nyelvbtlások és más hibák (Gósy 2005: 95) törlődtek. Töltelékszó törlésére az alábbi példák szolgálnak (4, 5):

(4) *hát nagyon színes lett a lemez*

(5) *! értem ömm ugye amellet hogy ömm gondolom*

A cikkben a *hát* és az *ugye* nem szerepelnek az eredeti szöveghelyeken. Ennek oka az, hogy a töltelékszavak nem tartalmas szavak, valójában időt biztosítanak a beszélő számára a tervezésre és a mentális lexikonban való keresésre (Gósy 2005: 97). Két nagy csoportra különítették el a magyar megakadásjelenségeket: 1. a beszélő bizonytalanságából adódó jelenségekre és 2. a téves kivitelezés jelenségeire. Gósy (2005: 96–97) szerint az első csoportba tartoznak a töltelékszók is.

Azonban a *tehát*, *ugye*, *szóval* stb. szavak egyértelműen nem csak megakadásjelenségekként szerepelhetnek a szövegekben. Az adatközlők beszédében a diskurzusjelölők domináns szerephez jutnak. Schirm Anita (2011) funkcionális kategóriaként kezeli a diskurzusjelölőket, amelyeknek nem fogalmi jelentésük van, hanem többféle jelentéssel bírhatnak a kontextus függvényében. Ezek a változatos használati körökkel rendelkező

⁸ Egy hagyományos interjú átlagosan 5–8 újságírói kérdést tartalmaz, és hossza kb. 5000–7000 karakternyi szóközzel (Szabó 2012).

⁹ A legegyszerűsebb felosztás az, ha a cikk az első kérdéstől kezdve folyamatosan halad a fő kérdés (ami a cikk megírását indokolta, e köré szerveződik az egész interjú) felé, mintegy bevezeti azt. Ezzel biztosítva, hogy az olvasó figyelme ne csak fennmaradjon, hanem fokozódjon is. A cikk közepe után következik a fő kérdés (4–6.), majd az azt levezető „lecsengő” kérdés(ek) (Szabó 2012).

elemek az interakcióban töltenek be kiemelten fontos szerepet. Az általam elemzett korpuszon szintén ekként funkcionáló egységekként jelennek meg az elhangzó szövegben, melyet az újságírók is érzékeltek. A következő példa ezt kívánja bemutatni (6a, 6b):

(6a) *valami mindig egy picit máás volt ugye vadonatúj jelmezek, új turné, új koncert*

(6b) *Valami mindig egy picit más volt: vadonatúj jelmezek, új turné, új koncert*

A példában a diskurzusjelölőnek van funkciója, ami a központosítás formájában jelenik meg a cikkben. Jelen esetben az *ugye* az előtte lévő állítás bizonyítását vezeti be, mintegy rámutató funkcióval ruházódik fel, és utána rögtön megkezdődik az állítást alátámasztó példák felsorolása. Mégis meg kell jegyezni, hogy a cikkben nem mindig található ennyire explicit bizonyítéka a diskurzusjelölők funkciójának. Dér Csilla Ilona (2005: 250) a diskurzusjelölők ezen tulajdonságát nevezi szintaktikai leválaszthatóságnak, opcionálisnak. Ez alatt azt érti, hogy a diskurzusjelölők kitétele szintaktikai szempontból opcionális, amennyiben kihagyásra kerülnek, az általuk jelölt viszony a hallgató számára még fennáll.

Ennek a szóosztálynak a sokszori törlése a mai napig megbélyegzett voltát tükrözi. Ritkán fordul elő, hogy a diskurzusjelölő nem kerül ki a cikkből sem. Mivel ez más szövegalkotási műveleteket érint, ezért a csere és az átrendezés alfejezetekben tárgyalom.

A harmadik, törlésre került kategória az interakciós mondatszók csoportja. Amíg ez a nyelvtani kategória az elhangzó szövegben gyakran ékelődik be az újságíró részéről (leggyakrabban: *ühüm* vagy *igen* formában), addig a cikkből értelemszerűen teljesen ki marad (7a, 7b):

(7a) *pár évig megpróbáltam □ valahogy az irodalomhoz kapcsolódó ! (T1 ühüm) dolgokból megélni*

(7b) *pár évig próbáltam a végzettségemnek megfelelő munkákkal foglalkozni*

Itt érhető tetten, hogy míg az elhangzó szöveg egyértelműen dialogikus, addig a cikk kissé eltolódik a monologikus skálavégpont irányába. A dialógusra, a társalgásra jellemző mindkét fél jelenléte a szövegvilág szintjén is megjelenik. Bár az interjú nem valódi társalgás, hanem a kérdezz-felelek típusú, irányított beszélgetéshez áll közel, mégis jelentkezik visszajelzés a hallgató (itt: újságíró) részéről a beszélgetőtárs (itt: interjúalany) mondanivalójára irányuló figyelmének meglétéről és fennmaradásáról. Ez legtöbbször nem akasztja meg az interjúalanyok közlésének menetét, sőt éppen elősegíti a beszélgetés

folytonosságát. Ez azzal magyarázható, hogy mivel az adó folyamatos visszajelzést kap a vevőtől, nem szükséges megállnia a nyilatkozás közben a visszacsatolás igénylése miatt.

Végül következik a törlés utolsó, negyedik esete: a megakadásjelenségek elhagyása a cikkből. Az előző ponthoz hasonlóan tipikusan a spontán beszédre vonatkozó jelenség kiiktatásáról van szó, így értelemszerű a művelet végrehajtásának oka. A korpuszon a megakadásjelenségek számos fajtája megfigyelhető, ezeket egy külön munkában fogom feldolgozni. Mivel azonban a dolgozat nem ezeknek az elemnek a vizsgálatára hivatott, ezért csak az egy, a leggyakrabban előforduló típusra, a hezitálásra vonatkozó példát hozok (8):

(8) *értem ömm*

4.3. Csere

Az immutatio, vagyis a csere művelete nemcsak a szókészlet, hanem egy-egy nyelvi tartalom megfogalmazását is érinti. A lexikai elemek cseréje gyakran idéz elő stílus(hatás-)változást. Amíg az elhangzó szöveg inkább az informális stílus közegébe tartozik, addig a cikk formálissá válik, vagy legalábbis elmozdul a formális stílus felé (9a, 9b):

(9a) *mindig is volt bennem egy ilyen dolog*

(9b) *mindig is motoszkált bennem az érzés*

Az elhangzó szövegben szereplő, létezés, állapotot kifejező mediális ige a cikkben felcserélődik egy cselekvő igré. Az első esetben megjelenő *van* szemantikai mezeje jóval tágabb, mint a *motoszkál* igréé. A két elem bővíthetőségéről is hasonló mondható el: a *van* számtalan nyelvtani elemmel bővíthető, mivel kevésbé specifikus jelentésű, mint a *motoszkál*. A specifikus nyelvi felhasználhatósága miatt a *motoszkál* jóval ritkábban fordul elő, mint a *van*. Emiatt nyelvileg kifinomultabb szónak hat, kisebb gyakorisággal jelenik meg például egy hétköznapi diskurzusban. Így eltolódik a formális stílus irányába a szó hatása.

Érdekes a *dolog* és az *érzés* lexémák cseréjére is kitérni. Ezek a szavak az imént említett igrék alanyi bővítményei. Mindkét igréhez ún. tartalomváró szó¹⁰ kapcsolódik, ám a *dolog* újfent több főnévi jelentésű szót foglalhat magába, mint az *érzés*. Az utóbbi ugyanúgy konkrétabb, speciálisabb esetben fordul elő, mint a *dolog*, aminek a laikus nyelv-

¹⁰ Meghatározása: „olyan általános jelentésű főnév vagy melléknév, vagy olyan érzékelést, észlelést, tudást, érzést kifejező ige vagy szerkezet, amely kijelöl egy keretet, amelyet az utánuk álló alany (vagy lehet más funkciójú egység is) kitölt” (Keszler 1990, 2003: 29–30).

használó gyakran tulajdonít informális stílust. Ez hasonló okokra vezethető vissza, mint az a *van* példáján is látható volt, ám itt a főnévhez járul egy szituációs séma, ami a szó használatának a közegére vonatkozik. Míg a *dolog* szemantikai szerkezete szélesebb felhasználási kört tesz lehetővé, az *érzés* meghatározottabb szituációkban fordulhat elő. Azonban a *dolog* előfordulása formális közegben kevésbé valószínű, az *érzés* pedig a hozzá kapcsolódó nyelvi szimbólumoktól és a kontextustól függően egyaránt megjelenhet informális és formális közegben is. Például egy tudományos előadáson az *érzés* szó nem cserélhető fel a *dologgal*, de az *érzés* nem kelt zavaró stílushatást sem egy ilyen előadáson, sem egy hétköznapi beszélgetésben.

Még néhány, ehhez hasonló példát táblázatba foglaltam:

3. táblázat
Stílusváltozást előidéző csereműveletek

az elhangzó szövegben	a cikkben
<i>az irodalomhoz kapcsolódó dologból megélni</i>	<i>végzettségemnek megfelelő munkákkal foglalkozni</i>
<i>kötött dolog</i>	<i>kötött műfaj</i>
<i>aa tanárság is pont olyan dolog mint az írásról amit elmondtál</i>	<i>a tanárság is éppen olyan, mint az írás, ahogy te leírtad</i>
<i>ez nagyon nagyon nagyon sok munka</i>	<i>ez rengeteg munkát jelent</i>
<i>nagyon ilyen [...] önéletrajzi ihletésűnek</i>	<i>meglehetősen önéletrajzi ihletésűnek</i>

A csere művelete a hagyományos típusú interjú esetén jellemzőbb, mint a nyugati mintát követően. Az előbbi a szókészlet stilizálása miatt kevésbé hordozza a beszélő személyes nyelvhasználatának a jegyeit, távolabb áll a szóbeli társalgás nyelvétől, helyette inkább az írásban rögzített, szerkesztett diskurzusok szövegéhez közelít.

Egy másik fajtája a cserének abból ered, hogy az újságíró a beszélgetés után, már minden információ birtokában írja meg az interjút. Tehát nem csak az egy bizonyos pontig elhangzottak alapján alkot szöveget, hanem utólag, a teljes beszélgetésre rátekintve dolgozik. Ennek következtében kompaktabb nyelvi kifejezések fordulnak elő például az újságírói kérdésekben (10a, 10b):

(10a) *hogyan vezetett a pályája*

(10b) *Mennyire volt rögzös az út*

Az első kérdésrészlet csupán a karrierig vezető út milyensége felől érdeklődik, míg a másodikban a kérdésre kapott válasz birtokában (*nem volt egy rövid út*) jelzős szerkezet

áll. A *rögös* előre utalja a válasz várható tartalmát. Amennyiben ez a csere nem egy, az utána következő tartalom ismeretében végrehajtott változtatás eredménye, akkor egyszerűen az eddigiekhez hasonlatos stilizáció szemtanúi lehetünk.

A harmadik jelentős csereművelet a töltelékszokat és a diskurzusjelölőket érinti. A *Törlés* alfejezetben már jeleztem, hogy ez a szóosztály nem minden esetben kerül ki a cikk szövegéből. Egész pontosan: nem tűnik el teljes egészében az elhangzó szövegbeli diskurzusjelölő¹¹, hanem a cikkben helyettesíti egy másik nyelvi elem, ami gyakran kötőszói szerepű. Így jön létre a csere. Például (11a, 11b):

(11a) *tehát hiszel a sorsszerűségben*

(11b) *vagyis hiszel a sorsszerűségben*

A kiragadott részletek mindkét esetben az interjúalany válaszát követi újságírói megszólalás. A *tehát* elsődleges, kötőszóbeli funkciója két fragmentum összekapcsolása (Balogh 2000a: 270). Olyan viszonyzó, amely a kapcsoló szerepe miatt nem kezdhet dialógust, kivéve a címekben (Bańcerowski 2012: 159). Itt azonban a *tehát* nem kötőszói pozícióban szerepel, mivel egyrészt a közlés legelső fragmentuma, másrészt nem kötőszói kapcsoló funkciót lát el. Az aktuális beszélő (itt: újságíró) értelmezi a hallottakat, azaz mindent, ami a saját megnyilatkozása előtt áll, és abból következtetve formálja meg nyelvileg a (11a) példát. Ez a következtető funkció jelen esetben egybeesik a *tehát* kötőszóval. Bańcerowski (2012: 160) a *tehát* metaoperátor hasonló funkcióját szintén megnevezi, úgy véli, hogy a mondatkezdő *tehát* azt is jelezheti, hogy az adó hogyan értelmezi azt a „mindent”, ami a *tehát* előtt áll, és ami utána szerepel, az szűkíti, részletezi a „minden”-nek a tartalmi terjedelmét. Mindezek alapján elmondható, hogy a *tehát* kötőszó kapcsoló szerepe átruházódik a diskurzusjelölőre. Nem az egy adótól származó szavakat, mondatrészeket, tagmondatokat vagy szövegmondatokat kapcsolja össze, hanem két, egymás után megnyilatkozó adó nyelvi elemeit köti össze, a társalgás folyamatosságát fenntartva.

A cikkbéli *vagyis* hasonló például szolgál. Ugyanúgy következtető funkciót lát el, mint a *tehát*, és a szövegbeli pozíciójuk is megegyezik. Bańcerowski (2012) arra a tényre alapozva, hogy a kötőszók a metaoperátorokhoz hasonlóan metaszövegbeli funkciót is betölthetnek, az iménti szavakat (a *nevezetesen* és az *azt jelenti* kifejezésekkel együtt) a metaoperátorok közé sorolja. Megállapítása szerint (2005: 488) a beszélt nyelvre gyakran jellemző alacsony fokú strukturalizáció, többszöri kommunikációs szándékváltás, hibák,

¹¹ Mivel nehéz elkülöníteni a töltelékszokat és a diskurzusjelölőket, mégis a legtöbb esetben funkció tulajdonítható nekik, a *diskurzusjelölő* terminust használom.

ismétlések, deformálások stb. látszólagos káoszában a metaoperátorok, különféle funkciókat felöltve, szabályozzák az egész információátadási folyamatot.

A szókészlet cseréjén és a nyelvi tartalom megfogalmazásán kívül még egy harmadik, magasabb nyelvi szintet érintő változás is megfigyelhető a korpuszon, ami szintén egy csereműveletnek tekinthető. A cikkben a mondatok a központosítás által egyértelműen elkülönülnek egymástól, míg az elhangzó szövegben néma szünetek, levegővétel, nevetés, sóhaj, megakadásjelenségek stb. tagolják. Például (12a, 12b):

(12a) *értem ömm ugye amellet hogy ömm gondolom ezz □ gyakorlatilag mindenkinek aki a médiában akar elhelyezkedni egy □ olyan gyerekkori álom !n is lehet annak nevezhető hogy hogy híradós ööö műsort vezessen ööö talán egyetlen hátulütője ööö szöö látszódik így ööö ööö kívülállóként vagy vagy ööö vagy legalábbis külső szemlélőként mennyire tudja az ember a □ kreativitását kiélni ebben a a műfajban ugye nyilván nagyon □ kötött dolog az hogy az ember híradót vezet □*

(12b) *Amellet, hogy egy igazi álomszakma a híradózás, azért elég kötött műfaj is, hogy lehet ezzel megbirkózni?*

Látható, hogy az elhangzó szövegbeli szünetek, megakadások stb. nem felelnek meg a cikkbéli központosításnak. Az újságíró a mondathatárokat saját nyelvi érzékére alapozva teszi ki, az elhangzó szöveg alapgondolatát újrafogalmazva hoz létre az írott nyelvi konvencióknak megfelelő mondatot. Ez az esetek nagy részében egyéb műveletekkel együtt történik, ahogyan itt is például törlődnek a megakadásjelenségek, vagy más, fölöslegesnek ítélt tartalmi elemek. A cikkben szereplő mondatvégi intonációs jel azonban követi az elhangzó szöveg menetét, intonációját. Az első, kijelentéseket tartalmazó rész és az azt követő kérdés, ha töredékesen (a törlések miatt) is, de hasonló sorrendben szerepel a cikkben is. Látható, hogy az elhangzó szövegben lévő gondolati határok adják meg a cikkbéli központosítás alapját.

4.4. Átrendezés

A negyedik szövegátalakítási eljárás a szórend átrendezését érinti. A spontán beszélt nyelv jellegzetes és gyakran előforduló közbeékelései és váratlan bővítményei a közlésben (Gósy 2005: 88–89) indokolhatják leginkább a művelet írásban való szükségességét.

Szórendi átrendezésre a következő példa szolgál (13a, 13b):

(13a) *rögtön felvettek az eltére □ magyar szakra jelentkeztem*

(13b) *sikeresen felvételiztem magyar szakra az ELTE BTK-n*

Az első változatban tetten érhető, amint a beszélő szünetet tart a megnyilatkozása közben, majd kiegészíti az előtte elhangzott információt. A szünet utáni részlet utólagos bővítménye a közlésnek, annak ellenére, hogy nyelvtanilag nem hiányos, mivel a *jelentkeztem* ige egésszé formálja a szintaktikai szerkezetet. Ám a cikkben láthatóan nem két külön mondatot alkot a két részlet, hanem egyet. Így az elhangzott közlés hosszabb, többszavas, többszörösen alárendelő mondat formájában fogalmazódott meg újra. A cikkben gyakran jönnek létre ilyen tömörebb, több információt hordozó mondatok, míg az elhangzó szöveg több, kisebb különálló szintaktikai szerkezetből álló részekre bontható, ahogyan ezt a példa is mutatja.

Egy másik fajta sorrendi változtatás, amikor mindössze egy lexémát érint az átrendezés. Az igeekötős igék esetén beszélhetünk erről a jelenségről. Például (14a, 14b):

(14a) *a lemez [...] a jövő héten megjelenik*

(14b) *a lemez [...] a jövő héten jelenik meg*

Az átrendezés nemcsak a nyelvtani struktúrát érinti, hanem az ige szemléletének megváltozására is hat. Az itteni fordított szórend, az ige-igeekötő sorrend kiemeli az információt, és ún. „közlő szemléletű”, egzisztenciális igés szerkezetet hoz létre (Balogh 2000b: 268). Erre a hangsúlyozott pozícióra azért volt szükség, mert ez az interjú szempontjából egy kiemelten fontos szövegrészlet, tulajdonképpen a megírásának apropója. Az együttes visszatérő albumának megjelenéséről van szó, és az interjúban pedig a visszatéréssel járó arculatváltásról és az ezt tükröző albumról tájékozódhat az olvasó.

A magyar nyelvre jellemző viszonylag kötetlen szórend tette lehetővé az alábbi sorrendi változtatást, amely a diskurzusjelölőkre tekintve újabb tanulsággal szolgál (15a, 15b):

(15a) *sok lehetőséget rejt [...] és ugye eddig eddig [...] a romantika a középkor*

(15b) *Sok lehetőséget rejt, és eddig ugye a romantika, a középkor*

A példákban szereplő *ugye* diskurzusjelölő azon kívül, hogy korábbi ismeretekre visszautaló, azt összefoglaló, megerősítő funkciót tölt be, különböző szöveghelyeken jelenik meg. Ez az átrendezés a cikkben nem eredményez a fentiekhez hasonló változást az elhangzó szöveghez képest. Azt mutatja meg, hogy a diskurzusjelölők helye a közlésben attól függ, hogy milyen funkciót töltenek be, és a rájuk vonatkozó nyelvi egységgel kapcsolatban, leggyakrabban előtte, mintegy azt bevezetve állnak.

5. ÖSSZEFOGLALÁS, KITEKINTÉS

5.1. A korpuszból levonható tanulságok

A felállított hipotézisekre visszatérve a korpuszelemzés alapján a következő megállapítások tehetőek. Az elhangzó szöveg minden esetben jelentős mértékben hosszabb, mint a cikk. A redundancia oka azonban nemcsak a beszélt nyelv terjengősségre való hajlamában keresendő, hanem abban is, hogy a társalgás (vagy más, konceptuálisan hozzá közel álló műfaj) menete a gondolatok folyamát szorosan követi.

Az elhangzó szöveg lexikális elemeinek stílusa az esetek nagy részében az informális stílushoz áll közel, míg a cikk a formálishoz. Ez a váltás főleg a csereművelet alkalmazásának tudható be. Sokszor olyan szavak kerülnek lecserélésre, melyek jelentésszerkezete jóval tágabb, mint a cikkbe kerülteké. A pontosabb, precízebb nyelvi megfogalmazás is eltolja a szöveg stílusát formális irányba, ám ennek motivációja a közérthetőség, nem pedig a távolság létrehozása az adó és a vevő között.

Az elhangzó szöveg gazdagabb interakciós mondat- és töltelékszókban, valamint diskurzusjelölőkben, mint a cikk. Ezek leggyakrabban törléssel kerülnek ki az elhangzó szövegből. A mondatzők társalgásszervező- és jelölő elemei közül az *ühüm*, *igen* és a hozzájuk hasonló szók teljesen törlődnek a cikkből. A töltelékszók mint megakadásjelenségek jóval kisebb számban szerepelnek az elhangzó szövegben, mint a diskurzusjelölők, és ezek megítélése is problémás lehet a spontán beszéd jellege miatt. Például nem lehet tudni, hogy egy befejezetlen szerkezetben milyen szerepe van egy ilyen szónak, valóban megakadásjelenség-e, vagy társalgásszervező funkciója lett volna egy teljes nyelvi szerkezetben. A diskurzusjelölők különféle funkciója érzékelhető az elhangzó szövegben, ami esetenként a cikkben is megjelenik. Leggyakrabban a csere művelete utal arra, hogy a beszédben volt valamiféle rendeltetése a szónak, illetve a vele kicserélt elem annak szerepére is rámutat.

A mondathatárokat illetően megállapítható, hogy az elhangzó szövegben nem különíthetőek el élesen, míg a cikkben központosítás és egyéb grafostilisztikai megoldások formájában konkrétan megjelennek. Ez szintén csereművelet. Az elhangzó szövegben az adatközlők megnyilvánulásainak inkább gondolati, mintsem grammatikai határai vannak. Nagyrészt a spontán beszédre jellemző közbeékelések, váratlan bővítmények a közlésben, félbehagyott szerkezetek gyakran fordulnak elő benne.

A változtatási műveletek gyakoriságát tekintve a csere és a törlés kerül alkalmazásra a legtöbbször. Ennek oka az interjú műfaji tulajdonságában keresendő, nem pedig a szóbeliség és az írásbeliség általános kapcsolatára mutat rá.

5.2. Hasznosítási területek

A meglehetősen specifikus vizsgálat eredményei kiindulási pontként szolgálhatnak a beszélt nyelvhez való hozzáféréshez. Bár a korpusz mérete miatt általánosítható következtetéseket nem vonhatunk le a beszélt nyelvre vonatkozóan, a dolgozat mégis egy újfajta megközelítést kínál a vizsgálatára. A kutatás kibővített keretében az eredmények általánosíthatóbbak lennének, mivel az interjúbeszélgetés – ahogyan az a dolgozatban is megjelenik – a spontán beszéd egyik fajtája, s arra vonatkozó megállapítások lennének tehetők a lexika és a szintaxis területén is. Ezáltal a nyelvi szinteket tekintve a beszélt nyelv kutatása új teret kaphat az eddigi eredményes fonetikai-pszicholingvisztikai megközelítésen kívül.

A magyar beszélt nyelvi kutatások pedig különösképp fontosak, mert az eredményei jól hasznosíthatóak az olyan gyakorlati területen is, mint a magyar mint idegen nyelv oktatása. Ugyanis a szóbeli kommunikáció elsajátítása egy nem anyanyelvi beszélő számára óriási nehézséget jelent, ha csak az írott nyelv konvencióira támaszkodhat. Emellett az idegennyelv-oktatás is alkalmazhatja egy ilyen kutatás tanulságait. Miután a beszélt és az írott nyelv konvenciói tisztázódtak, az oktatást célorientáltan lehet végezni, annak megfelelően, hogy a tanulók a beszélt vagy az írott nyelvi készségeiket kívánják fejleszteni. Ugyanis az adekvát szóbeli megnyilvánulásokhoz nem elég csupán az írott nyelvi formát ismereni, aktiválni. Így további vizsgálatok bevonásával a fordítástudomány és a tolmácsolás is építhet az eredményekre.

Az alkalmazott nyelvészet területén kívül, a szövegtani és a stilisztikai kutatások is újfajta megközelítésbe helyezhetőek.

5.3. Kitekintés

Számos további kutatási lehetőséget kínál a korpusz, illetve a dolgozat felállított elemzési módszere. A négy retorikai eljárás feltárása pszicholingvisztikai tanulságokkal járhat, ha az elhangzó szöveg anyagát tekintjük csak aszerint, hogy a beszélő hogyan hajtja végre ezeket a műveleteket. Mondattani szempontból érdemes megvizsgálni az alá- és mellérendelések előfordulását az elhangzó szövegben és a cikkben egyaránt, majd összevetni az arányukat. A szövegtan számára is fontos eredményekkel járhat a szövegek tömbösödés szerinti elemzése. Emellett szövegtipológiai vizsgálatot is lehetővé tesz az anyag.

Ahhoz, hogy általánosítható következtetéseket vonhassunk le a spontán beszélt nyelvről, a korpusz kibővítésére, több újságíró és több interjú bevonására van szükség. Tervezem továbbá az újságírókkal az általuk használt tudatos szövegátalakítási és változtatási stratégiákról felmérés, interjúk készítését.

Források

- [szerző neve01] 2011. ELTE bölcsészhallgatóból híradós – interjú [interjúalany neve + -val/-vel]. (1a melléklet) In: *Pesti Bölcsész Újság* 170: 14–6.
- [szerző neve02] 2006. Interjú [interjúalany neve + -val/-vel]. (1b melléklet) In: Galgóczi Tamás (főszerk.): *Ekultúra*. <http://ekultura.hu/olvasnivalo/egyeb/cikk/2006-05-30+00%3A00%3A00/interju-tisza-kataval-2006> [utolsó letöltés: 2013. 01. 03.]
- [szerző neve02] 2008. Interjú: [interjúalany neve] ([együttes neve]) – [dátum]. (1c melléklet) In: Galgóczi Tamás (főszerk.): *Ekultúra*. <http://ekultura.hu/hallgatnivalo/egyeb/cikk/2008-08-30+00%3A00%3A00/interju-peter-szabo-szilvi-nox-2008-augusztus-27> [utolsó letöltés: 2013. 01. 03.]

Szakirodalom

- Balázs Géza 1998. Médiaműfajok. Rövid összefoglaló az újságok, a rádió és a televízió műfajairól. *Magyar nyelvészeti továbbképzési füzetek 1*. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Mai Magyar Nyelvi Tanszék.
- Balázs Géza 1999. Kommunikációs létformák és átcapások. *Magyar Nyelv* 138–54.
- Balogh Judit 2000a. A kötőszó. In: Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. 270–76.
- Balogh Judit 2000b. Az igekötő. In: Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. 266–69.
- Bańcerowski Janusz 2000. Metanyelvi struktúrák szerepe a jelentés módosításában. *Magyar Nyelvőr* 124: 1–5.
- Bańcerowski Janusz 2005. A kötőszók mint metaszóvegbeli operátorok. *Magyar Nyelvőr* 129: 488–95.
- Bańcerowski Janusz 2012. A szövegen belüli ekvivalencia relációját jelző *nevezetesen*, *va-gyis*, *tehát*, *azt jelenti* metaoperátorok. *Magyar Nyelvőr* 136: 155–63.
- Crystal, David 1998. *A nyelv enciklopédiája*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Deppermann, Arnulf – Fiehler, Reinhard – Spranz-Fogasy, Thomas (Hrsg.) 2006. *Grammatik und Interaktion. Untersuchungen zum Zusammenhang von grammatischen Strukturen und Gesprächsprozessen*. Radolfzell.
- Dér Csilla Ilona 2005. Diskurzusszerveződés és grammatikalizáció – néhány magyar diskur-zusjelölő kialakulásáról. In: Honti László (főszerk.): *Nyelvtudományi Közlemények 102*. Budapest: Nyelvtudományi Közlemények, MTA, Nyelvtudományi Intézet. 247–264.

- Dürscheid, Christa 2006. *Einführung in die Schriftlinguistik*. 3. Auflage. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Érsök Nikolett Ágnes 2006. Szóbeliség és/vagy írásbeliség. *Magyar Nyelvőr* 130: 165–76.
- Fiehler, Reinhard et al. 2004. *Eigenschaften gesprochener Sprache*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Fiehler, Reinhard 2005. Gesprochene Sprache. *Duden. Die Grammatik*. 7. Auflage. Mannheim: Dudenverlag. 1175–1256.
- Fiehler, Reinhard 2006. Was gehört in eine Grammatik gesprochener Sprache? Erfahrungen beim Schreiben eines Kapitels der neuen DUDEN-Grammatik. Deppermann, A. – Fiehler, R. – Spranz-Fogasy, T. (eds.): *Grammatik und Interaktion. Untersuchungen zum Zusammenhang von grammatischen Strukturen und Gesprächsprozessen*. Radolfzell. Verlag für Gesprächsforschung. 21–42.
- Fiehler, Reinhard 2007. Thesen zur Struktur einer Grammatik der gesprochenen Sprache. Ágel, V. – Hennig, M. (eds.) *Zugänge zur Grammatik der gesprochenen Sprache*. Tübingen. Max Niemeyer Verlag. 297–314.
- Gósy Mária 2005. *Pszicholingvisztika*. Budapest: Osiris.
- Gósy Mária 2008. Magyar Spontánbeszéd-adatbázis – BEA. In: Gósy Mária (szerk.): *Beszéd-kutatás*. 194–207.
- Herczeg Zsolt 2005. *Presszárium: gyakorlati tanácsok kezdő újságíróknak*. Budapest: Diák- és Ifjúsági Újságírók Országos Egyesülete.
- Horváth Péter Iván 2011. *A szakfordítások lektorálása*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Keszler Borbála 1983. Kötetlen beszélgetések mondat- és szövegtani vizsgálata: In: Rácz Endre – Szathmári István (szerk.): *Tanulmányok a mai magyar nyelv szövegtana köréből*. Budapest: Tankönyvkiadó. 164–202.
- Keszler Borbála 1985. Über die Verwendung der Füllwörter. In: Szathmári István (szerk.): *Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae Sectio Linguistica*, tomus XVI. 11–26.
- Keszler Borbála 1990. Tartalomváró szavak és kifejezések grammatikai és szöveggrammatikai szerepe. In: Havas Ferenc, Horváth Katalin, Ladányi Mária (szerk.): *Emlékkönyv. Zsilka János professzor hatvanadik születésnapjára*. Budapest: ELTE Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke. 142–145.
- Keszler Borbála (szerk.) 2000. *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Keszler Borbála 2003. A magyar írásjelhasználat és Európa. *Magyar Nyelvőr* 127: 24–36.

- Koch, Peter – Oesterreicher, Wulf 1985. Sprache der Nähe – Sprache der Distanz. Mündlichkeit und Schriftlichkeit im Spannungsfeld von Sprachtheorie und Sprechgeschichte. *Romanistisches Jahrbuch*. 36. 15–43.
- Koch, Peter – Oesterreicher, Wulf 1994. Schriftlichkeit und Sprache. In: Hartmut Günther – Otto Ludwig (Hg.): *Schrift und Schriftlichkeit. Ein interdisziplinäres Handbuch internationaler Forschung*. 1. Halbband. Berlin – New York. 587–604.
- Lakoff, Robin T. 1982. Some of my favorite writers are literate: the mingling of oral and literate strategies in written communication. Tannen, D. (ed.) *Spoken and written language: exploring orality and literacy*. Norwood, New Jersey. Ablex Publishing Corporation. 239–260.
- Löffler, Heinrich 2010. *Germanistische Soziolinguistik*. Grundlagen der Germanistik. 4., neu bearbeitete Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Onea Gáspár, E. 2006. *Sprache und Schrift aus handlungstheoretischer Perspektive* (= Studia Linguistica Germanica 81). Berlin – New York. Walter de Gruyter.
- Petykó Márton [kézirat] *Az írott beszélt nyelvtől a spontán írott nyelv felé*.
- Péteri Attila 2001. Az árnyaló partikulák elhatárolásának problémája a magyar nyelvben. *Magyar Nyelvőr* 125: 94–102.
- Schank, Gerd – Schoenthal, Gisela 1976. *Gesprochene Sprache. Eine Einführung in Forschungsansätze und Analysemethoden*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Schirm Anita 2011. *A diskurzusjelölők funkciói: a hát, az -e és a vajon elemek története és jelenkori szinkrón státusa alapján*. Doktori disszertáció. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar.
- Szabó Zsolt 2012. *Online-offline újságírói alapismeretek* (396/840020) tanfolyam. Budapest: ELTE Hallgatói Karrier- és Szolgáltató Központ.
- Tolcsvai Nagy Gábor 2010. *Kognitív szemantika*. Nyitra: Europica varietas.
- Veszelszki Ágnes 2010. Grammatikalizáció, különös tekintettel az *asszem*-re. In: Bárdosi Vilmos (szerk.): *Világkép a nyelvben és a nyelvhasználatban*. Az MTA Modern Filológiai Társasága tudományos konferenciájának előadásai. Budapest, 2009. június 24–25. Budapest: Tinta. 249–65.
- Veszelszki Ágnes 2011a. *Az infokommunikációs technológia hatása a nyelvre*. Doktori disszertáció. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar.
- Veszelszki Ágnes 2011b. Szóbeliség és írásbeliség. In: Balázs Géza (szerk.): *Nyelvészetről mindenkinek*. 77 nyelvészeti összefoglaló. Budapest: Inter. 327–330.

- Veszelszki Ágnes 2012. *A digilektus beszélt nyelvi jellemzői*. In: Bárdosi Vilmos (főszerk.): Tanulmányok. Nyelvtudományi Doktori Iskola. Asteriskos 1. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar doktori iskolák tanulmányai. Budapest: ELTE BTK. 399–417.
- Земская, Е. А. 1979. *Русская разговорная речь: лингвистический анализ и проблемы обучения*. Москва: Русский язык.
- Лаптева, О. А. 1976. *Русский разговорный синтаксис*. Москва: Наука.

1. melléklet

1a

ELTE bölcsészhallgatóból híradós – interjú [interjúalany neve + -val/-vel]

Mennyire volt rögzös az út az egyetemi felvételtől a híradós műsorvezetésig?

Nem volt egy rövid út, az biztos, szép fokozatosan jártam végig a ranglétrát. Tizennyolc évesen, rögtön érettségi után sikeresen felvételiztem magyar szakra az ELTE BTK-n, akkoriban az volt az egyetlen vágyam, hogy tovább foglalkozhassak az irodalommal. Ez az öt év tökéletes volt ebből a szempontból, hiszen gyakorlatilag rá voltam kényszerítve az olvasásra.

Miután lediplomáztam, pár évig próbáltam a végzettségemnek megfelelő munkákkal foglalkozni, de mindig is motoszkált bennem az érzés, hogy máshol is ki kell próbálnom magamat, így kerültem végül a Színház- és Filmművészeti Egyetemen műsorvezető szakra. Itt aztán felgyorsultak az események, hiszen már az első nyáron részt vettünk gyakornoki munkákon, aminek keretein belül egy hetet a Tényeknél töltöttem. Egy évre rá visszahívott a TV2, aminek nagyon örültem, mert tetszett az ottani légkör. Az első feladatokat egy hírháttér műsorban kaptam, majd a Tények teljes állású riportere lettem. Ez a korszak hat éven át tartott, utána kértek fel műsorvezetőnek, és ezzel a történet le is zárul, hiszen máig ezt csinálom.

Amellett, hogy egy igazi álomszakma a híradózás, azért elég kötött műfaj is, hogy lehet ezzel megbirkózni?

Ez egy óriási kihívás, hiszen a szűkre szabott mozgástérben kell az embernek a saját személyiségét kifejeznie. Ha ez nem jön át, akkor egyszerűen nem lesz jó a műsor, persze ez más műfajoknál is így van. Azt egyébként kevesen tudják, hogy a Tényekben mi írjuk a szövegeinket, ami óriási lehetőség kreativitás terén. Ez például tipikusan olyan része a munkámnak, ahol a magyar szakos végzettségemet tökéletesen tudom kamatoztatni, ugyanígy, az élő bejelentkezések során riporterként is fontos volt, hogy választékosan ki tudjam fejezni magamat az adott témában.

Akkor osztja azt a véleményt, miszerint nem árt, ha egy újságíró zsebében lapul egy bölcsészdiploma is?

Teljes mértékben. Véleményem szerint egy jó újságírónak két kritériumnak kell megfelelnie: egyrészt, mivel szavakkal dolgozunk, jól kell tudnia írni, ezt pedig legjobban a bölcsészkaron lehet elsajátítani, másrészt nem árt, ha valamilyen más jellegű tudományban is jártas, ez elengedhetetlen ahhoz, hogy minőségi szakíró váljon az emberből.

Térjünk vissza még a híradóhoz, gondolom, minél régebb óta vezeti a Tényeket, annál rutinosabb, és annál egyszerűbben oldja meg ezt a cseppet sem egyszerű feladatot...

A rutinosságot talán annyiban érzem magamon, hogy este fél hétkor, amikor kezdődik az adás, nagyon gyorsan megszabadulok a lámpaláztól. Ettől még persze az adrenalin szint magasabb a szokásosnál, hiszen bármikor adódhat olyan váratlan szituáció, amit villámgyorsan meg kell oldani, ez pedig független mindenféle tapasztalattól. Pachmann Péter kollégám szerintem álmában is levezetne egy műsort, olyan elképesztő tapasztalata van, mégis nagyon koncentrált ő is, pont az előbb említettek miatt. Ha vehetem a bátorságot, hogy valamilyen előadó-művészettel összehasonlítsam a szakmánkat, akkor ez lehet a kapcsolódási pont: ahogy a színészek, úgy mi sem vagyunk sosem fásultak, mert a szituáció, amiben dolgozunk, doppingolja az embert.

Mit csinál legszívesebben, ha nem dolgozik?

Olvasok, bár erre a munkámból kifolyólag is állandóan szükségem van, hiszen mindennel tisztában kell lennem, és ez nem egyszerű a mai felgyorsult világban, mivel szinte pillanatok alatt változik a dolgok fontossága. Ezt ellensúlyozandó, igyekszem a szépirodalmat is forgatni, esténként - hacsak nem vagyok olyan fáradt, hogy bedőlök az ágyba - tökéletesen kikapcsol az olvasás. Ebből a szempontból már riporterként is kicsit csodabogárnak számítottam, mert amíg a többiek a várakozást dohányzással vagy kávézással töltötték, én előkaptam egy könyvet és azt olvasgattam a Parlament folyosóján. Emlékszem, egyszer láttam, hogy egy másik újságírólány is ugyanígy tölti az idejét, öt percre rá már egymás kedvenc íróit tárgyaltuk ki, a bölcsészvéna tehát itt is kiütközött...

Ha már a bölcsészvéna említette, hogy emlékszik vissza a magyar szakos tanulmányaira? Kikhez kapcsolódnak a meghatározó szakmai élményei?

Gondolom még manapság is úgy van, hogy akik erre a szakra járnak, azok vagy az irodalmat, vagy a nyelvészetet szeretik. Nos, én azon kevesek közé tartoztam, aki mindkettőért rajongott. A sokak által száraznak tartott nyelvészetben is találkoztam számomra kifejezetten érdekes dolgokkal. Ez persze nem jelenti azt, hogy nem voltak mumusaim, adatokat tanulni például kifejezetten utáltam, sokkal jobban feküdtek a kreativitást igénylő feladatok, ahol elemezni kellett. Földényi F. Lászlónak nagyon sokat köszönhetek, ő a tutorom is volt szak-kollégista koromban, sokat dolgoztunk együtt, de rajta kívül megemlíthetem a teljesség igénye nélkül Németh G. Bélát vagy Szabolcsi Miklóst is.

És milyen volt a közösség, mennyire volt pezsgő az egyetemi élet?

Akkoriban százharmincan voltunk egy évfolyamban, nem voltak tanulócsoportok, de azért így is meg lehetett találni azokat, akikkel jól érezhetted magadat. Hamar lett több olyan barátom, akikkel igyekeztünk ugyanazokat az órákat felvenni, és ez nem volt nehéz, mert megégyezett az ízlésünk. Többekkel máig tartom a kapcsolatot, a legjobb barátnőmmel például egy különösen nehéz nyelvészeti kollokvium előtt ismerkedtem meg. A bulizás része is szépen kialakult, spontán megtaláltuk a lazítási lehetőségeket, még úgy is, hogy a Pesti Barnabás utcai épület nem volt olyan kis ékszerdoboz, mint manapság a Trefort Kert. Egy biztos, nagyon szívesen emlékszem ezekre az évekre!

Végezetül, potenciális példaképként mit üzen a mai ELTE BTK-hallgatóknak?

Azt, hogy a közvélemény és a különböző statisztikák hatására semmiképpen ne mondjanak le arról, amivel egyébként szívesen foglalkoznának. Aki például az irodalmat szereti, az igenis menjen a bölcsészkarra! A Bolognai-rendszer rengeteg lehetőséget nyújt karrierépítésre, a tanári pályán vagy éppen az én szakmámon kívül is vannak lehetőségek: nemegyszer találkoztam például állami, vagy multinacionális cégek szóvivőivel, akik közül sokan bölcsészek voltak. Rengeteg helyen lehet kamatoztatni azt a humán műveltséget, amit többek között ELTE bölcsészkarja is ad a hallgatóinak.

[szerző neve01]

Gyönyörű, tehetséges – egyesek szerint egyenesen zseni. Második kötete, a *<i>Reváns</i>*, mely nemrégiben az Ulpius-Ház gondozásában jelent meg, igazi bestseller, mely rögtön az eladási listák élbolyába küzdötte fel magát. A fiatal írónővel [újságíró neve] beszélgetett a Centrál Kávéházban írásról, médiáról, hivatásról, sikerről és sorsszerűségről.

Interjú [interjúalany neve + -val/-vel]

[magazin neve] *Második könyved, a <i>Reváns</i> az Ulpius-Háznál jelent meg. Mit jelent neked ez a váltás?*

[interjúalany neve] Ha úgy érted, hogy egy kis kiadó, az Inter-Active után egy nagy kiadóhoz kerültem, akkor borzasztóan örülök neki. Amikor felhívott az Ulpius, majdnem kirepültem a saját bőrömből. Az utcán voltam, a villamoson – valahogy mindig a villamoson hívnak föl, ez fura. Először is ez iszonyatosan nagy elismerés. Az Ulpius-Ház nagyon igényes kiadó, és tényleg abban nagyon nagy újítás, amit csinálnak, hogy megpróbálják a minőségi írást a közízléssel összehangolni. Eladható, aktuális irodalmat csinálnak, és persze emiatt nagyon sokan támadják őket. Ugyanakkor nem veszik észre, hogy az Ulpius-Ház könyvei piacvezető könyvek, és szereti őket a közönség. Nekem, még mielőtt nem is voltam az Ulpius-Ház szerzője, már akkor is sokan mondták, hogy az Ulpius-Ház volna a hozzám szellemiségében, arculatában, mentalitásában közel álló kiadó. Mert nagyon szabadon állnak hozzá a dolgokhoz, mindenféle prüdség és tabuk nélkül, és ez nekem nagyon szimpatikus. És mikor írsz, nyilvánvaló, hogy a közönséghez akarod ezt eljuttatni, és ők megteremtik neked a lehetőségeket, ami nagyon szimpatikus, mert ezzel megteremtik a kontaktust a közönség és a szerző között. Hál' istennek a *<i>Reváns</i>* olyan szinten önjáró, hogy tulajdonképpen, ha semmilyen marketing nincs az Ulpius részéről, önmagától is nagyon pörög, mert már a *<i>Pesti kínálat</i>* megteremtett egy olvasótábort. Ritka, hogy rögtön az első héten, hogy megjelent, a sikerlistára került a Libriben, és a Libri köztudottan pártatlan, és abszolút az eladások alapján ítél. Ez tart már az ötödik hete, és most már a harmadik helyen van egy nagyon, nagyon erős mezőnyben, amikor *<i>Da Vinci-kód</i>*, és *<i>Afrikai szeretők</i>* és a *<i>Géza</i>* a vezető, és a filmek mindig felviszik az eladásokat. Szóval nagyon jó helyen van, és baromi jól megy. Első héten ötezer példány fogyott, és már a második kiadásnál tartunk egy hónap után. Úgyhogy amellett, hogy nagyon örültem, úgy éreztem, hogy ez egyfajta visszaigazolás volt, hogy jó helyen vagyok, és az utamon vagyok, és nyilván, hogy nagyon sokat kell még tanulnom, fontos a szakma iránti alázat, meg tényleg sok minden még, de mégis most olyan közegbe kerültem, ahol egyengetik az utamat, és nem engedik, hogy olyan hibák forduljanak elő, mint mondjuk az elsőnél. Érzelmileg nyilván az első kiadó nagyon fontos, és a mai napig szoros a kapcsolatunk barátilag és szakmailag is, mert öneki – lévén, hogy kis kiadó – hihetetlen dobás volt, hogy ennek ellenére ilyen sikeres tudott lenni a *<i>Pesti kínálat</i>*, másrészt nyilván ennek köszönhetem, hogy az Ulpius-Ház is felfigyelt rám. Tehát egyrészt nagy öröm, nagy elismerés, siker, ugyanakkor sokkal keményebb munka, mert innentől kezdve még nagyobb az elvárás. Ha megjelenesz bárhol, azt mondják, hogy igen, amatőr kezdeményezés, de egy Ulpiusnál már elvárják, hogy nívót produkálj, tehát a próbatétel, a kihívás is nagyobb. A feladat is nagyobb. És ez baromi jó. Nagyon jól érzem ott magam.

[magazin neve] *Az Ulpiusnál más fiatal írók is vannak. Tartasz kapcsolatot velük?*

[interjúalany neve] Hát például most, a Könyvhétre, tehát ugye a jövő hónapban jelenik meg egy Ulpius által kiadott kortárs írók antológiája, ami nagyon érdekes, mert azt a címet kapta, hogy *<i>Főbűnösök</i>*. Ez hét darab főbűn: hiúság, kapzsiság, torkosság, bujaság, harag, és egyéb bűnök, és hét fiatal, kortárs szerző tollából származó írás szól róluk, és ez az első ilyen

közös találkozásunk, ebben a kötetben, és én is kaptam egy szerepet. Legnagyobb bánatomra a bujaság jutott nekem, ami pont az a téma, ami elsőre nagyon kijött, másodikra, a média világában, felerősítve és kidolgozottabban is, de azt hiszem, hogy ez az, amit már megírtam, és nem kívánok többet ezzel foglalkozni, mert nem jön. Most egy csomó minden egyéb irány van bennem, amerre indulni akarok, és mégis ezt kaptam, és különösen azért voltam én, mondhatni, a legnehezebb helyzetben, mert pont akkor kellett leadni a kéziratot, amikor a <i>Reváns</i>-ét leadtam. Tudod, túl vagy egy nagy köteten, amit szintén elég sűrítve és gyors tempóban kellett befejezni, és szerintem még nem volt kész, és akkor rögtön kellett egy újat produkálni, majdhogynem ugyanabban a tematikában. Borzasztó nehezemre esett, hogy két nap alatt kellett megírnom egy nagy kifulladás után, és majdnem ugyanazt. Végül is, én annyira nem vagyok elégedett, de azt mondják kívülállók, hogy jó, meg nyugi, meg semmi gond. Ebben „Az első közös hat pohár” címet viselő elbeszélésem kap helyet. Egy kicsit más szemléletben, mint a többi. A témám ugye ugyanaz volt, és a hangnem annyiban más, hogy egy kicsit groteszk és szatirikus az egész. A bujaságot éppen az anti-bujasággal próbáltam megfogni, hogy ne legyen mindig ugyanaz. De ez nagyon nehéz. Hát, nagy izgalommal várjuk. Úgyhogy szakmailag már tartjuk a kapcsolatot a fiatal írókkal, és amúgy pedig szoktunk találkozni Ulpiusos rendezvényeken. Nagyon nagy nyitottságot nem éreztem részükről. Sőt, kimondottan van, aki még nyilvános megjegyzéseket is tesz ellenem. Nyilván, ezt fel lehet fogni úgy is, hogy szakmai-baráti kapcsolat, és fel lehet fogni úgy is, hogy konkurencia, és nyilván én most így hirtelen becsöppenne szűrhatom a szemüket, de tudom, hogy ezt végig kell csinálni. A magam részéről viszont nagyon lelkes vagyok. Nagyon örülök. Remélem, hogy előbb-utóbb elfogadnak, vagy beilleszkedem.

[magazin neve] *Ha már előkerült a bujaság, a <i>Reváns</i>, de különösen a <i>Pesti kínálat</i> meglehetősen önéletrajzi ihletésűnek tűnik. Mennyire fikció ez?*

[interjúalany neve] Nyilván az, hogy mindkettő önéletrajzi ihletésűnek tűnik, annak az írói technikának tulajdonítható, amelyet tudatosan vagy kevésbé tudatosan választottam. Ugye ez az a bizonyos egyes szám első személy. Illetve az, hogy a főhősök korban és nemben és életmódban közel állnak hozzám. Innentől kezdve teljesen egyértelmű, hogy mindenki azonosítani fog velük, és ez az egyetlen, amivel kihívom a sorsot saját magam ellen, mert ez olyan, mintha vallanék az életemről, holott ez nem napló, és nem önéletrajz, és még csak nem is dokumentum-regény. Valamiért hozzám most, ebben az életfázisban, közel állt ez a fajta közlésmód. Úgy érzem, hogy így kerülhetek igazán közel az olvasóhoz. Nyilvánvaló, hogy minden író vagy írással foglalkozó ember – ez ugye évtizedek múlva derül ki, nem is lényeg, nekem ezzel nem kell foglalkozni, hanem az a lényeg, hogy mindenki, aki írással foglalkozik –, a saját életét használja fel. Ez egyértelmű. Csak megteszik azt, hogy elmennek az ókorba, elviszik a főhőst egy másik világba, megváltoztatják a nemét és a korát és az életmódját, és ettől kezdve már nem ők. De akkor is saját érzésedből dolgozol, mint alapanyag. De én most bevállaltam ezt, ami nagyon kemény dolog. Nyilván ettől megpróbálok majd elszakadni, és más technikákat kipróbálni. Természetesen a miliő, az az én miliőm. A <i>Pesti kínálat</i>: az Erdélyből hirtelen Pestre érkező lánynak a szubjektív benyomásai – a nagy rohanás, a kapcsolatok felszínessége és a támadás és a baleset és a szakítás és a többi, amiket átéltem. Igazából nem kihasználva a téma adta mélységeket, mert ez egy olyan kísérleti kötet volt. És ehhez képest a <i>Reváns</i>-nak szintén a miliője valós, tehát a média világa, amibe én ugye bekerültem, és egy év alatt egy kemény hullámvasutat jártam be. Na most valós a miliő, viszont a történetek, illetve a karakterek inkább a fikciót képviselik. De ez is ellentmondásos, mert például van olyan karakter, aki élő, valós figura volt az életemben, és olyan szinten hatással volt rám, hogy a kötetben tíz különböző írásban jelenik meg, tíz különböző arccal és szemszögből, és olyan, mintha tíz különböző férfi volna, de közben egy és ugyanaz. És az ellenkezője is igaz, hogy tíz különböző embernek egy-egy vonását ellesve összegyúrtam

egyed, és abból lett egy nagyon, nagyon, ütősen negatív karakter. Tehát ez részben tudatos. Részben pedig ösztönös megfigyelő vagyok. Nagyon érzem, hogy az emberek mozdulatai mögött, gondolatai, szavai, satöbbi mögött mi van. Agyban írok, de nem mindig tudatosan. Van, amikor csak leülök, és ömlök, és így összeáll. A történetek közül nyilván nem éltem én meg mindegyiket. Van, ami velem történt meg. Ez arányban a legkevesebb. És van, amit magam körül megfigyeltem, láttam, vagy hallottam, vagy elmeséltek, illetve ezeket összegyűrve már a fantáziám is beindul, és akkor olyan elemeket viszek bele, amiktől úgy érzem, hogy hatásosabb a történet. Tehát amit leírok, ilyen keveréke az egésznek: a fikciónak meg a valóságnak. Ez nem feltétlenül baj, mert ez legyen a misztikum. Mert nem a karakter maga a lényeg, hanem a jelenség a lényeg, ami egyrészt most igazán korjelenség, másrészt pedig teljesen örökvényűnek mondható emberi gyarlóság is akár.

[magazin neve] *Tavaly a Sziget Fesztiválon láttam, hogy állandóan írsz. Ez életforma nálad, vagy csak szakma?*

[interjúalany neve] Tavaly a Sziget Fesztiválon újságíró-tudósító voltam, és cikkeket írtam, és az is volt a munkám. Viszont emellett is állandóan írok. Abszolút életforma, de gyerekkorom óta. Teljesen jegyzetekben élem az életemet. Nyilván ez összefüggésben van egy olyan jelenséggel, amit én úgy próbáltam, úgy tudok megfogni, hogy „magány”. Hiszem, hogy az első olvasaton túl, a <i>Revans</i> központi témáját a magányban határozhatnám meg. Ez a magány egy univerzális magány. Lehet egyedül megélt, lehet társsal megélt, vagy egy háromszögben, de akár a nagy tömegben is. És hogy milyen az emberi kapcsolatainknak a minősége, az tulajdonképpen szerintem az egész társadalomra kiható kérdés. Engem ezért foglalkoztatnak a kapcsolatok. És ez fejlődés a <i>Pesti kínálat</i>-hoz képest, mert nem csak arról van szó, hogy van egy egyedülálló nő, hanem akár férfi, vagy akár pár is lehet. Például az Anna kapcsolatában ugye közösen élnek, és mégis egyedül vannak. Magamról is azt gondolom, hogy ilyen magányos ember vagyok. Akkor is, ha nagyon nyitott vagyok, és nagyon sok ember van körülöttem. Az írás, vagy a jegyzetelés – ami nem feltétlenül manifesztálódik, mert van úgy, hogy agyban jegyzem meg vagy kopírozom a világot –, egyfajta intim és belső kommunikáció. Tehát nem annyira tudatos, és ezek előjönnek, amikor írok, és úgy érzem, hogy valamiért – én ugye nagyon hiszek a sorsban – nekem az a küldetésem, hogy átadjak, dekódoljak olyan mintákat, amelyek itt vannak körülöttünk, csak nem biztos, hogy erre figyelünk. Mert hiszen ha olyan természetes, hogy mindenki bazdmegöl, meg mindenki csalja a feleségét, meg mindenki félrekúr, meg mindenki átver mindenkit meg visszaél a hatalmával – most bocs a fogalmazásért –, akkor nem vesszük észre. És azt gondolom, hogy nagyon bátor vállalkozás volt ez a kötet, mert akár le is írhatna, de ezt most bevállaltam, mert írni csak őszintén lehet. Semmit nem lehet „csak úgy” csinálni, csak szabadon. Csak úgy, ha hatni akarsz. Langyos dolgot nem érdemes produkálni. És én ezt azért írtam le ilyen feketén-fehéren, meg mondjuk naturalistán, nyersen, mert arra gondolok, hogy ha valaki elmegy emellett az utcán, viszont szembesül ezzel egy kötetben, akkor lehet, hogy jobban megütközik rajta. Elgondolkodik azon, hogy „vajon én is elkövettem ilyet?” És rájön arra, hogy igen. Mert volt már olyan példa, hogy visszajelzett egy idősebb férfi, hogy tulajdonképpen ő is viselkedett már így, mint „A visító tehén” pasija, és ő ezt ilyen szórakozásnak fogta fel, és sose gondolt arra, hogy ez megöl egy másik embert. És hogy köszöni a szembesítést. Tehát ez is fontos dolog. Ha már egyvalaki szembesül, nekem már az is nagy eredmény. Vagy volt olyan nő, aki azt mondta, hogy a szolidaritásérzés jött ki benne, mert ő is átment ezen, mint a főhősnő, és mennyire méltatlan ez. És ez a könyv adta meg neki az erőt, hogy kiszálljon ebből, mert ő kívülről nem látta ezt. Mert amikor benne vagy, akkor nem látsz. Vagy volt olyan fiatal lány, amikor egyetemen tartottam média szakon előadást, aki megköszönte, és azt mondta, hogy korábban azt hitte, a média annyira csodálatos világ, mint amilyennek a címlapokon tűnik, de ha tényleg ez van a háttérben, akkor köszöni, hogy még időben szóltam,

mert nem biztos, hogy erre vágyik. Ezek tényleg banális élethelyzetek, csak azt mutatják, hogy aki ezt a könyvet érteni akarja, annak tényleg tud valamit mondani, vagy megmutatja egy olyan szegmensét a világnak, amit vagy nem ismernek, vagy pontosan azért nem akarnak látni, mert benne vannak. És minden kockázatával együtt ezt bevállaltam, mert annyira hiszek ebben. Lehet, hogy még nem érett meg annyira ez az ország, és túl nagy a képmutatás, sem-hogy szembesüljünk saját magunkkal, és én mégis hiszek abban, hogy ezt valakinek meg kellett írnia. És a franc tudja, hogy miért pont én lettem ez az ember. Azt gondolom, hogy azok háborodnak fel leginkább, akik álszent módon prűdek, vagy akik saját maguk elkövetnek ilyeneket, és nem akarnak ezzel szembenézni, és nem akarják ezt belátni. Szóval, visszatérve a kérdésre, mert kicsit elkalandoztam, igen, ez egy életforma – tudatosan vagy önkéntelenül. Valószínűleg ez az anyagforrásom.

[magazin neve] *A médiában való szereplésed, tehát az, hogy rádióban dolgozol, televízióban dolgoztál, mennyire zavar be az írásba?*

[interjúalany neve] Érdekes módon elég új jelenség, és ez a modern tömegkommunikációs kornak a terméke, hogy sok irányban élünk párhuzamosan. Nyilván Magyarországon nem nagyon tudok mondani olyan huszonöt éves embert, aki csak az írásból meg tudna élni. Valamilyen módon fenn kell tartanod magad, és erre a média alkalmasabb, mint az írás. Én azt mondanám, hogy amiben maximálisan hiszek, és nyilván még távol állok tőle, de a hivatásomnak az írást tekintem. A médiát meg munkának. És nyilvánvaló, hogy mivel eléggé vibráló ember vagyok, és elég sok irányban lehet engem hasznosítani, ezt ki is használták. És ugye én, mint aki tök naivan került ebbe bele, és pont erre hívom fel a könyvben is a figyelmet, belementem olyan szitukba, amiket elsőre nem láttam át. Lehet, hogy ha akkor elolvasok egy *Reváns* című könyvet valakitől, akkor nem megyek bele. De lehet, hogy pont azért kellett nekem a saját bőrömmön tapasztalnom, hogy ebből is tanuljak, és átadhassam az embereknek. Tehát tulajdonképpen, én ezt mint munka végzem. Persze nagyon szeretem, csak nem mindig vagyok a megfelelő műfajnál. Lásd a show-műsort, ami nem az én műfajom volt, vagy mondjuk ezt a rádióműsort, amit nagyon szeretek, mert a tévéhez képest ugye nem a zománc a lényeg, hanem a gondolatok, vagyis ez kultúráltabb magazin, mint a show-műsor volt, de mégsem az a fajta interaktív kulturális műsor, amiről úgy érzem, hogy az enyém volna. De ezt a lehetőséget kaptam. Megpróbálok ezzel élni, hogy egyfajta megélhetésem legyen, és ugyanakkor tanulni belőle, és kihozni belőle a legtöbbet és a legjobbat. Nyilvánvaló, hogy nagyon bezavar, mert nagyon sok mindenkit irritál, hogy itt van ez a csaj, huszonöt éves, pikk-pakk jött Erdélyből, hirtelen feltűnt, és most akkor tévés személyiség, most akkor rádiós műsorvezető, akkor most újságíró, akkor most író? Nahát most még mozifilm is készül a könyvéből, és még felkérték egy filmszerepre is, és még ezt csinálja, és még itt jelenik meg, és tényleg olyan nehezen tudják ezt a hirtelen jött sikert nem csak feldolgozni, hanem elfogadni is. És az nem csak annak nehéz, aki benne van, hanem a környezetének is. És nyilván nagyon sok irigység lett ezáltal, és hirtelen nagyon sok csodálóm, és nem biztos, hogy bármelyik reális. Ezért nagyon meg kell keményedni belülről, hogy ennek ellenére, ha bármilyen rosszat olvasol, aminek a fele igazságtalan, vagy bármilyen jót, megőrizd a józan eszedet, és megmaradjál azon a nagyon vékony határmezsgyén, ami még a realitáshoz tud kötni, és nem vesz el valamit. Tehát tulajdonképpen sok nehézséget okoz, igen, hogy ugye nagyon könnyen beskatulyázzák az embert egy kategóriába, és akkor te bármi mást akarsz csinálni, azt mondják: ó hát ez biztos egy hülye liba, mert a képernyőn volt. Sajnos ezzel meg kell küzdeni, és lehet, hogy ez a nagy próbatétele az életnek. Most már olyan korban élünk, hogy ezek a területek összefügghetnek, és ettől még ki lehet hozni a jót mindegyikből. Magyarországon ez még nem elfogadott. De az is lehet, hogy nekem ugye volt hat nagyon szolid évem, mint tanár, és ez aránylag egysíkú volt, most pedig hirtelen jött egy váltás az életemben, és azt gondoltam huszonöt évesen, hogy igenis ki kell próbálnom, hogy mi az én utam. És lehet, hogy

ez mind próbálkozás, és lehet, hogy a végén letisztul. Fontosnak tartom, hogy az én esetemben nem az történt, hogy képernyőre nyomtak, és aztán úgy gondoltam, jó üzlet könyvet írni. Hanem előbb adták ki a könyvemet, de azért se nekem kellett nyomulni, hanem felkértek, és utána a világlátásom miatt bíztak meg minden egyébbel. Vagyis igenis okoz nehézségeket, és hát igyekszem ezzel megküzdeni. És én mindig nagyon bízom, hogy majd sikerülni fog. Eből is lehet tanulni.

[magazin neve] *Ha már említetted a tanárságot, meg kell kérdeznem valamit. A tanárság is éppen olyan, mint az írás, ahogy te leírtad, vagyis, hogy emberekre akarsz hatni, emberek szemét akarod felnyitni, és ezt emellett a médiában is megteheted. Melyik a legjobb közeg ehhez?*

[interjúalany neve] Nagyon szerettem tanítani. Borzasztóan lelkesen csináltam, akkor is, ha három helyen tanítottam egyszerre egyetem mellett este tízig, és negyven fokban nyáron. És gyerekeket és felnőtteket is. Tényleg minden korosztályt, és minden típusú tanintézményben: nyelviskolában, gimnáziumban, egyetemen. Nagyon szerettem, és tényleg nagyon feltöltött. De hat év után valahogy kialakult bennem egy hiányérzet, és akkor ugye megpróbálkoztam a médiával, és ott is volt hiányérzetem, és az írásban érzem igazán azt, hogy bár mindegyik egyfajta átadás, egyfajta kommunikáció, mégiscsak a legintimebb, mégiscsak a legszabadabb. És én ebben hiszek igazán. Azt gondolom, hogy mindegyiket azért kellett végigcsinálnom, hogy végül is eljussak ide. Még nyilván nagyon hosszú az út, csak hogy ezeket most mind hasznosítom: ezeket az energiákat és ezeket a tapasztalatokat. Nincsenek véletlenek az életben. Az is sorsszerű szerintem, hogy tanítottam hat évig.

[magazin neve] *Vagyis hiszel a sorsszerűségben.*

[interjúalany neve] Maximálisan. Azt gondolom, hogy semmi sem történik véletlenül, és biztosan célja volt velem a sorsnak, hogy most itt vagyok, és ezt csinálom. És tényleg engem nagyon sok nehézségen az életemben az segített keresztül, hogy mindig abban hittem, hogy úgy kell annak történnie, mert úgy van jól. És onnantól kezdve nincs apelláta. Tehát hogy nagyon rossz dolog történt velem, de biztos meglesz az oka. Ha ezt szuggerálom magamnak, nem hagyja, hogy letörjek, hogy megbánjak dolgokat, hogy depizzek, hogy ne legyen erőm, hanem ez az egy, amit kaptam, amit hoztam otthonról, hogy egy kisebbségi sorsban, egy ilyen eléggé fura családi összetétellel, mint az enyém, csak azt kaphattam, hogy: fiam bízzál magadban, és a tudás érték, és az a tied, és tényleg higgyél és küzdjél. És ez az egy, amit hoztam, és ez az egy, ami segít, és ez az egy, amiben hiszek. A szabadság meg a saját, belső morális mérce. Hiszem, hogy ez a sorsom.

[szerző neve02]

A [együttes neve] nagyjából egyeztetendőnyi szünet után tér vissza új anyagával, ami nem egyszerűen csak egy új album megjelenését jelenti – alaposan átalakult az image-ük is: a régebbi, romantikus, fantasyre és középkoriasságra építő stílust futurisztikus, sci-fi-t idéző öltözék, trendi módon rövidre vágott haj, egyfajta letisztultság jellemzi. E váltás okairól és az új lemezről kérdezte az [magazin neve] az együttes énekesnőjét, [interjúalany neve + -t]

Interjú: [interjúalany neve] ([együttes neve]) – [dátum]

[magazin neve] *Hogyan jött az arculatváltás ötlete?*

[interjúalany neve] Úgy éreztük, hogy ilyen hosszú kihagyás után abszolút belefér, hogy ilyen nagyot váltsunk. Minden eddigi lemezünkön volt egy picit váltás. Valami mindig egy picit más volt: vadonatúj jelmezek, új turné, új koncert, új show. Úgy gondoltuk, hogy mivel szeptemberben lesz egy éve, hogy utoljára színpadon voltunk, egy ilyen hosszú szünet után lehet nagyobb, intenzívebben váltani. És akkor úgy döntöttünk, hogy legyen száznolcvan fokok ez a váltás. Ruhákban, megjelenésben, zenében, mindenben megnyilvánul ez.

[magazin neve] *Miért pont ez a futurisztikus image jutott eszetekbe?*

[interjúalany neve] Nem tudom. Sok lehetőséget rejt, és eddig ugye a romantika, a középkor volt az az irány, ami meghatározta a [együttes neve] képi világát, főleg az Örömvölgy, a Várturné díszleteiben. Úgy gondoltuk, hogy most kicsit kalandozzunk 2050-2060 tájárára, és azt szerintem zenében is nagyon jól össze tudtuk hozni.

[magazin neve] *Ez mit jelent?*

[interjúalany neve] Nagyon színes lett a lemez, nagyon változatos, és szerintem tényleg nagyon jó. <i>Idöntül</i> lett a címe, és a jövő héten jelenik meg.

Igazából azt, hogy miben rejlik a váltás, nem tudom megfogalmazni. Ugyanúgy, ahogy az elején, hat-hét évvel ezelőtt sem tudtam megfogalmazni, hogy milyen stílust játszunk, bár próbáltak minket besorolni mindenféle kategóriákba, de valójában a közönség fogalmazta meg azt, ami ránk a legjobban igaz: hogy [együttes neve]os. És ez is [együttes neve]os, csak egy kicsit másként. Egy pár számot már hallottak a rádióban a rajongóink, és mondták, hogy persze [együttes neve]os, de tényleg nem úgy, mint eddig. Aki eddig a teljes anyagot hallotta, mindenki azt mondta, hogy ez a legjobb, legkiforrottabb lemezünk. Úgyhogy nagyon kíváncsi leszek a közönség véleményére, hogyha megjelenik.

[magazin neve] *Nem okozott nehézséget összehozni a magyar népzene a sci-fivel?*

[interjúalany neve] Úgy gondolom, hogy nem, mert nagyon ügyes a zeneszerzőnk, [zeneszerző neve]. Olyan izgalmas hangzás alakult ki ebből megint - ugye ennek október 24-én lesz a bemutatója a Sportarénában -, és tényleg nagyon jól sikerült.

[magazin neve] *Hogy fog kinézni a koncert színpadképe?*

[interjúalany neve] A színpadunk még a [együttes neve]től megszokotthoz képest is rendkívüli lesz. 2005 óta csak saját színpaddal, saját fénnel, saját hanggal, díszlettel jártuk az országot. Amilyen viszont most lesz, az még nekünk is nagyon nagy ugrás az eddigiekhez képest. Kétszintes színpad lesz, mindenféle meglepetésekkel, technikai újdonságokkal, tizenhat fős tánckarral. Aki eddig látta a színpadterveket, mindenki azt mondta, hogy ez tényleg futurisztikus, tényleg megfoghatatlan.

[magazin neve] *A tánckar azért továbbra is magyaros motívumokat használ majd?*

[interjúalany neve] Nem, az is változik. Teljesen új lett a tánckarunk, és a táncban megint csak keverednek majd a különböző stílusok.

Természetesen vannak olyan koreográfiák, amikhez tilos hozzányúlni, például az eurovíziós „Forogj világ”, hiszen az egyfajta etalon. Azt már kívülről tudja a közönség is. És még a „Szeretem”-ben vannak például olyan mozdulatok, amik közül az egyszerűbbeket láttuk, hogy velünk együtt csinálják a nézőtérén.

Szóval van egy-két elem, ami száz százalék, hogy megmarad, meg még gondolkodunk egy pár dologban, de ezek még nem forrtak ki teljesen.

[magazin neve] *Te hogy érzed, kinek volt nehezebb a váltás: neked vagy Tominak?*

[interjúalany neve] Szerintem egyikünknek sem, mert tényleg azt lehet mondani, hogy az egész stáb, aki ezen dolgozik, most kétszáz fokon ég, és annyira élvezi mindenki, és teljesen bele vannak örülve, hogy jó legyen.

A videoklipünk most lesz kész a hétvégén, és abból is láttam már az első egy percet, ami félelmetes. Levegőt nem kaptam. De még a rendezőnk is, aki nem engedi, hogy megnézzük, majd csak ha kész, nagyon odavan, és éjjel-nappal csinálja, és egészen nagyszerű lesz.

Úgyhogy izgalmas, és mindenki nagyon élvezi.

[magazin neve] *Ez most már állandó irány lesz? Teljesen magatok mögött hagytátok a romantikát?*

[interjúalany neve] Igazából ez csak a megjelenésre igaz, de mi mindig úgy érezzük, hogy kell valami más, mint ami az eddigi volt, hogy ne mondja azt a közönség, hogy: „Jó. Szép. Kicsit nagyobbak voltak a tüzek, de hát olyasmi, mint az Örömvölgy-koncert volt.” Tehát hogy ne ez legyen, hanem mindig azt mondják, hogy: „Hú, ezek már megint mit raktak össze!”

Ez rengeteg munkát jelent. Körülbelül tavaly november óta foglalkozunk vele. Akkor indult el ötletszinten. Az igazán kemény, megfeszített tempójú munka viszont mostantól fog elindulni. Jönnek a táncpróbák, a zenekari próbák. Nekem külön énekórák, és akármilyen vicces, el kell kezdenem kondi terembe járni, mert ugye egy éve nem volt koncert, és azért két órát megcsinálni nehéz, főleg, hogy ez aréna lesz, ami ugyan nem vesz ki több energiát, de más.

Úgyhogy sok minden lesz.

[magazin neve] *Lesz valami különleges a produkcióban?*

[interjúalany neve] Technikai újdonságok terén egyértelműen, hiszen 5.1-ben lesz hallható a koncert. Van egy-két ismerősöm, aki külföldön hallott már 5.1-ben koncertet, és mind azt mondták, hogy félelmetes a hatás. Ezen kívül egy olyan interaktív kivetítés-technikával fogunk dolgozni, ami még Európában is új. Eddig elsősorban tudományos célokra használták. Ez egy mini-hőkamerás rendszer, aminek az a lényege, hogy a kivetítőn történetek kölcsönhatásban vannak az élő személlyel. És nem előre felvett, nem kiszámolt, hanem ha van például egy búzamező a kivetítőn, én pedig kinyújtott kézzel elsétálok a búzamező előtt, akkor a kálászkok hullámozása követi a kezemet

És nem azért, mert tudom, hogy kettő-nyolcra kell odaélnem, hanem ha három-nyolcra érek oda, akkor történik, mert akkor vagyok ott.

[magazin neve] *Gondolom, ebből DVD is lesz?*

[interjúalany neve] Bízunk benne. Mindenképp meg lesz örökítve. A többit pedig meglátjuk.

[szerző neve02]

2. melléklet

2a

T1 ! nos hát **ööö** az első kérdésem igazából az lenne hogy ! röviden összefoglalva **hogy** vezetett **a** a pályája addig hogy **a** az ország egyik vezető ☐ kereskedelmi csatornájának **a** a híradós műsorvezetője lett !

A ! hát **ömm** !n nem volt az azért egy rövid út ! hogy **haa** az eltééhez viszonyítom tehát ahhoz képest hogy mondjuk (T1 ühüm) tizennyolc évesen az ☐ érettségi után rögtön felvettek ez életre ☐ magyar szakra jelentkeztem ! ez volt az első olyan év amikor lehetett egy szakra jelentkezni és gondoltam hogy utána majd ! megnézem hogy mi az amit még mellé ☐ szeretnék fölvenni ! elvégeztem az eltét végül csak a magyar szakot ! **ööö** utána egy pár évig megpróbáltam mmm ☐ valahogy az irodalomhoz kapcsolódó ! (T1 ühüm) dolgokból megélni ☐ ezt most nem ☐ részletezem majd esetleg ha érdekes elmondhatom ! csak hogy rövidre zárjam ☐ egy pár év után viszont **ööö** ! úgy gondoltam hogy **ööö mmm** amit mindig is tudtam, hogy ez az első diploma ! **ez ez** ez tulajdonképpen nekem csak egy bemelegítés **ööö** egyszerűen azt akartam hogy öt évig ☐ kötelező legyen olvasnom mert nagyon szerettem a könyveket imádtam olvasni ! és ezért ez nekem nagyon is megfelelt ! **ööö dee** eltelt egy pár év és akkor **e** egyrészt **ööö** hát megélni se nagyon tudtam ☐ azért ☐ tisztességesen ! **ööö aazokból** a dolgokból amiket csináltam másrészt pedig éreztem hogy valami még hiányzik !

(T1 ühüm)

A mondom hát mindig is volt bennem egy ilyen dolog hogy ☐ azért egy második egyetemem is meg lehet még ☐ nézni ! és akkor már **voolt** ez a bizony**oosööö** műsorvezető ☐ osztály a színművészeti egyetemen és akkor felvételiztem odaa ! na ott viszont már a második évben tulajdonképpen gyakornokként elkerültem a tévékettőbe ! igazából az történt hogy minden nyááron ☐ tehát az első nyáron ! **ööö** több műsorba több tévéhez is **el kell** elmentünk **eggy** ☐ hétre gyakornoknak ! én **aaa** a **t** nekem a tények nagyon tetszett és ott visszahívtak még egy hétre ! és utánaa **eee** ősszel pedig elindult **egy** egy esti hírháttér **műsor**☐aa volt a tényeknek ugye az háromszor van igazából egy nap reggel félhétkor és későeste ! **akko** [akkor] még a késő estit máshogy híívták meg más volt a műsorvezető is ! és akkor ☐ oda **ööö** kerültem odaragadtam és akkor egy év múlva pedig már a tényekben ☐ voltam ☐ teljes állásban riporter ! **háát** **így** és aztán amit már többször elmondtam végigjártam tényleg **a** a ranglétrát mert **hoogy** odakerültem gyakornokként és aztáán ! hát **ööö** nyolc évig én riporterként dolgoztam ! aztán volt **egy m** egy év amikor riporter és ☐ **ömm** műsorvezető voltam a tények estét vezettem ! és utána kerültem be a tényekbe

T1 ! értem **ömm** ugye amellet hogy **ömm** gondolom ezz ☐ gyakorlatilag mindenkinek aki a médiában akar elhelyezkedni egy ☐ olyan gyerekkori álom !n is lehet annak nevezhető **hogy** hogy híradós **ööö** műsort vezessen **ööö** talán egyetlen hátulütője **ööö sz ööö** látszódik így **ööö ööö** kívülállóként vagy **vagy ööö** vagy legalábbis külső szemlélőként mennyire tudja az ember a ☐ kreativitását kiélni ebben **a** a műfajban ugye nyilván nagyon ☐ kötött dolog az hogy az ember híradót vezet ☐

A ! nagyon kötött □ éppen ezért borzasztóan nehéz és éppen ezért ööö egy óriási kihívás !

(T1 ühüm)

A tehát □ abban **aa** □ nagyon szűkön szabott □ térben mozgástérben kell valahogy az embernek □ mégiscsak **aa** személyiségét kifejezni muszaj ! ha **aa** műsorvezetőnek a személyisége □ nem □ jön □ át □ akkor nem lesz jó ! teljesen mindegy hogy mit vezet betelefonálás játékot magazin műsort ! slágerlistát vagy (T1 ühüm) ?műsort ! egyszerűen **hogyha aaa** hogyha a személyiség □ nem jön le a képernyőről akkor nem lesz jó ! na most ööö igazából én azt gondolom hogy **ömm** ugye azért nekünk **van egy nagy ööö** van egy lehetőségünk □ csak ezt nem szokták tudni □ hogy tudniillik a szövegeinket mi írjuk □ (T1 ühüm) ! amit én nagyon szeretek és **akko** [akkor] itt vissza is csatolnék **hogy** hogy **ööö** hogy azért az hogy **én** én újságíró **letteem** és később műsorvezető és én írom a szövegeimet □ ehhez □ az elte magyar szak ! (T1 ühüm) az hogy olyan nagyon sokat olvastam az egy **nagyon** nagyon jó alap volt tehát igazából **két hely** ! két két dolog is van amiben nagyon tudtam használni ! azt hogy végülis a magyar szak öt éve **az az** nagy szókincset **adoott** □ hogy **az az ööö ööö** egy fajta fogalmazásbeli **kéességet** [készséget] **ööm** □ adott □ **ööö** az egyik az az amikoor **ööö** □ amikor még riporterként még voltak ezek az elő bejelentkezések ahol teljesen kötetlenül (T1 ühüm) kell beszélni a másik pedig ez **hogy** hogy **ööö hogy** hogy én saját magam írom a szövegeimet és nagyon szeretek írni

T1 ! értem **ööö mmai** napra **ho** hogy tevődött át az a része **aa a** a híradós műsorvezetésnek igazából **mennyi** mennyi az **am** ami rutinból megy és mennyi az **ami** ami a felkészülés része nyilván ! gondolom nap mint nap értekezletek vannak **és** és sokat kell készülni **de** de gondolom hogy azért az ember!nre az évek során bizonyos rutin is ragadt !

A hát az évek során egészen biztos azért én mondjuk □ az egész műsorvezetést **ööö** kicsit több mint két éve csinálom mert (T1 ühüm) kétezernyolc decemberében kezdtem ! és fél éve vagyok **aa** (T1 ühüm) **aa** félhetes **tényekbe** [tényekben] ! **ömm** □ **a aaa** □ a jó **értelembe** [értelemben] vett rutin □ az szerintem csak annyi □ az én esetemben legalábbis ! **hogy ööö** □ hogy elmúlik a lámpaláz □ rossz értelemben vett része nekem ez **hálistennek** [hála istennek] félhétkor ez nagyon hamar (T1 ühüm) elmúlt □ de azért én azt gondolom hogy ez egy kicsit olyan mint bármily**een** □ tehát ha egyáltalán □ egyáltalán □ veheti az ember a bátorságot és ezt most nagyon □ hangsúlyozom ezt szó szerint így mondanám □ ha egyáltalán veheti az ember a bátorságot ! hogy ezt bármiféle **ela** előadó művészethez hasonlítsa □ ! akkor azt gondolom hogy **talán a talán talán talán** talán az az egyetlen kis hasonlóság ! van hogy az élőadás □ az egy ugyanolyan **ööö** szituáció lehet mint ha valaki énekel vagy **ööö** színész ! hogy tudniillik **ööö** □ hogy tudniillik nem tud □ fásulttá válni szerintem ! mert azért ennek mindig van egy olyan adrenalinfokozó ! **ööö rizikója** □ mindig van □ mert hiába □ ül oda az **ember példaul** Patman Péter társam aki tizen**haarmadikööökét** éve csinálja (T1 ühüm) és **ööö** és iszonyatos rutinja van és szerintem Peti !n már álmá!nban (T1 ! =szintén nevetés, mosollyal) le tudna vezetni egy □ élő adást ! de nem vezet álmában élő adást □ **meert** a mai napig tud azért olyan szituáció történni egy mondjuk technikai baki az gyakorlatilag bármik!nor előfordulhat az (T1 **igen** igen) igen és akkor azért az egy olyan dolog amikor hirtelen □ nagyon észnél kell lenni (T1 ühüm) □ másodpercek alatt □

T1 ! jó **ööö** beszéljünk akkor tényleg kicsit még !n még erről az elte □ bétékás korszakról nyilván ez a □ az interjúnak a □ a kapcsolódó □ pontja az elte bétékához !l ugye **aaa** azt is említette hogy □ sok **ööö** haszonnal járt ez hogy elvégezte a magyar szakot !l (A igen) gyakorlatilag ez □ akár egy pozitív **ööö** példa is lehet hogy **a aaa** a mai világban amikor azt mondják hogy a !l a bölcsészképzés értéktelen illetve túlképzés van ugye azért nyilván **haa** !l az ember úgymond igényes újságírói munkát akar végezni vagy a médiában akar dolgozni akkor azért !l gondolom ezzel egyetért **hoggy ööö** hogy nem árt ha van egy olyan □ megalapozott humán műveltség **amit** amit akár **ammm** nyilván az elte bölcsészkarán lehet elsajátítani !l

A abszolút □ teljesen teljesen ezzel egyetértek □ a annyit tennék csak legfel!njobb egy picit halkabban hozzá hogy □ !l **legyünk** legyünk **ööö** igazságosak !l mert **ööö** □ mert **ööö ööö** ha valakinek éppen nem humán ? a vonzalma !l

T1 **nyiil** [nyilván] **igen** igen

A **azért** azért mondjuk !l de **a az** [azt] mindenféleképpen **egy** egy **ööö** praktikus és hasznos dolognak tartom hogyha valaki aki újságíró akar lenni és hogy ezzel kapcsolatos képzésre jelentkezik (T1 ühüm) !l pláne akkor hogyha mondjuk **nem** □ !ny **nem** nem egy egyetemen belül választja ezt mert ugye az eltén is van média szak !l de hát mért ne lehetne ? kombinálni !l akár a jogot végzi el hozzá akár a közgazdas(T1 ühüm)ágtant akkor már tud ugye szakújságíró lenni !l miért ne lehetne !l **ööö** **dee** azt gondolom **hoggy** hogy **ööö** **azért** azért az újságírás az alapvetően hiszen szavakkal dolgozunk hiszen !l hiszen írni kell és beszélni ugye attól függ hogy milyen **médi** médiumot választ valaki □ azért **azért aaa aaa aaa** a bölcsész **ööö** kar szakjai állnak hozzá talán a leg!l **ööö ööö** legközelebb és **mmond** ezzel □ nyilván kell egyfajta tehetség is hozzá de én **azt** azt ?nak érzem **hoggy** hogy **ööö** hogy mihez fontos **ak** [akkor] csak a legegyszerűbb (T1 ühüm) dolgot mondom az a szókincs amit az ötévnyi olvasás után én !l összeszedtem és **hátazért** [hát azért] tegyük hozzá hogy !l **hoggy** **hoggy** ez **azér** [azért] **nem csak egy** ö nem csak praktikum hanem hát egy óriási élvezet is volt

T1 ühüm !l **jóó** **ööö** én is most már más szakon vagyok de én is magy!nar szakot **végezteem** bár **ööö ömm** □ most □ igazából tavaly □ végeztem **úgyho** [úgyhogy] nagy!n nagyjából én iss □ tudom hogy mik vannak ott és ezért !l **ööö** nyilván ez nem **ööö** teljesen csak arról szól hogy az ember jó dolgokat olvas hogy emlékszik vissza **mmm** kik voltak a legnagyobb énéiségek akár tanár szempontból mik voltak **aaa**! (A !n) úgymond a leghúzóssabb tárgyak akkori!nban !l

A !l **háttööö** !n **ööömmm** **ez** ez lehet hogy furcsa mert **én** általában szokott lenni olyan hogy **vanaki** [van aki] az irodalmat szereti jobban **vanaki** [van aki] a nyelvészetet én mind a kettőt nagyon nagyon imádtam □ !l tehát **ööö én ööö én ééé** nem **tom** [tudom] **én** én **annyira annyira** annyira szerettem **aaa aaa a** a nyelvet most ezt □ minden értelemben mert **én** én **ööö** tanultam idegen nyelveket is nem vettem föl idegen □ nyelv szakot !l de ettől függetlenül hát jó pár nyelv□be bele□kóstoltam □kontárkodtam hogy megpróbáljam megtanulni aztán különböző szinteken legfeljebb ezek abbamaradtak !l **de** □ de én nagyon szerettem a nyelvészetet is annyiraa ami azért **egy egy** egy szárazabb nehezebb !l **ööö ööö** tárgy tud lenni **ööö** nem

feltétlenül tehát ez szerintem nem igazság hogyha nyelvészetről ezt mondjuk mert hihetetlen (T1 ühüm) **szór** [szórakoztató]ööö **én** a számomra rendkívül szórakoztató volt !! hát akkor már amit én sokkal kevésbé találtam szórakoztatónak hogy!! akkoriban voltak olyan szem-náriumok !! meg voltak **olyan** olyan kollokviumok ahol az volt a beugró hogy ki kellett tölteni egy mit tudom én húsz adatból állóó tesztet !! (T1 !n) hát adatot tanulni hogy egészen őszinte legyek világ(T1 !n)életemben utáltam **én** én az a típus vagyok **amelyik ööö akii** □ aki elemezni szeretett tehát az én □ **ööö** az én szívem csücske ha szabad illet mondani **akkor** !! **akkor** akkor tényleg az volt hogy amit olvastunk arról beszélgezzünk gondolkozzunk elemezzük □ az irodalomelméletet is szerettem (T1 ühüm) amit én mondom rühelltem az az hogy **évszámok** de hát **lát** [láttam] beláttam hogy ezt muszáj egyszerűen !! **ööö ööömmm** ezeket is tudni vagy ezt is tudni tehát muszáj történetileg is elhelyezni (T1 ühüm) nyilván **aa** !! az irodalmat **dee** de **eez** mondjuk számomra mindig egy mumus volt és ettől mindig rettegtem !n még az utolsó évben is !! és hát mondom a másik amit szerettem nagyon az meg **az meg aaa aaa aaa a** az irodalomnak az elméleti része tehát én azokat az órákat (T1 ühüm) azokat a tanárokat szerettem !! **ahol ahol** ahol klasszul lehetett **ööö** elemezni **aaa** a műveket **éssööö** □ hát □ hogy úgy mondjam **aho** [ahol] gondolkodni tanítottak (T1 ühüm) !! mert az reend□kízüli módon **ffoontos** vagy **ahol** □ **ahol** ahol **ööö** hagyták azt hogy az **emember**□nek egy ilyen fiatal embernek !! **aaa aaa** a saját **ööö** gondolkodási rendszere meg a az érzelem (T1 ühüm) meg a gondolatvilága az valahogy kifejlődjön !! én nagyon sokat jártam **fföldényi** ef lászlónak [Földényi F. Lászlónak] az óráira őt nagyon nagyon !! **ööö** □ szerettem későbbb **é** én ? kollégista is voltam és ott ő volt **a** az egyik tutorom (T1 ühüm) tehát mondjuk ő volt az akivel **nagyon** nagyon sokat dolgoztam és akinek úgy gondolom hogy borzasztó sokat köszönhetek ilyen szempontból !! de hát **ööö öeöeöe de hát de hát ööö** jártam szabolcsi miklóóshoz [Szabolcsi Miklóshoz] (T1 ühüm) német géza **béélá**hoz [Németh Géza Bélához] hogy csak egy két olyan nevet mondjak **akii** !! aki hát azért nagy formátumúú □

T1 !! igen

A oktató □ mondjuk őket mondanám hármójú(T1 jó !n)kat

T1 milyen volt **aaa** a tanulmányi □ élet mellett **aaa** az úgymond szabadidő **mennyire** mennyire alakult ki jó közösség ugye a magyar az mindig egy □ nagy □ szak volt □ milyen □ lazítási bulizási lehetőségek voltak !!

A !! hát igen ez **ööömmm** **eez** ugye már akkoriban hogy hát **ööö** mikor százharminc ember van egy évfolyamon **asszem** [azt hiszem] az én évfolyamom (T1 ühüm) az úgy kezdte !! hogy hát **az egy** az egy szinte beláthatatlan **szóva** [szóval] megszűntek ugye akkoriban már **aa** !! **aaa ööö** csoportok (T1 **iigen** igen) ? hogy igen külön külön !! de hát azért az ember megtalálta **mindig** (T1 !n) **é** én azt gondolom hogy az nem feltétlenül jó mondjuk beraknak egy olyan csoportba □ !ny akik közül nem igazán találsz (T1 persze) barátot vagy valakit akivel jól kijössz **akkor** akkor hát az eléggé **pehh** [pech] **ööö** itt viszont **ööö** így viszont én nekem volt **ööö** több olyan barátnőm barátom **iss** □ !! akivel rendszeresen □ már ugyanazokat az órákat (T1 ühüm) kerestük hasonló volt az ízlés az érdeklődési kör !! és akkor nyilván **uu** **ugyanazok** voltak kvázi a **ke** [kedvenc] vagy nagyjából a kedvenc (T1 ühüm) tanárok és akkor **úúgy** úgy vettük fel az órákat hogy együtt legyünk **ezz** nagyon jó volt igazából nekem

kéét olyan barátom is van □ **aaa** abból az időből aki elkísért életembe(T1 ühüm)n és **ömm** □ vicces mert egyikőjük aztán **mmm** hosszú kacsaringós úton ugyancsak a médiában (T1 ühüm) /köt!nőtt ki/ (/itt több szót nevetve mondott ki/) hát □ azért mondom **dee** de ezt mondtam □ talán már ott a □ az edukáción [Educación] is hogy !l hát mint a legjobb barátnőm az egyetemen ebből az időszak(T1 ühüm)bóól □ **sz** származik **ő** ő vele egy **ööö** különösebben nehéz **ööö** nyelvészeti kollokvium előtt (T1 !n) !n sikerült valahogy össze összebarátkozni és aztán ez a barátság ez **hálistennek** [hála Istennek] évtizedeken át szerintem meg fog maradni !l **éssömmm** □ és hát a bulizás hát **aaz meeg** □ az meg aztán persze spontán kialakult de hát **ööö** □ **hm** hogy mondjam □ **voolt volt ott ööö** volt ott nagyon jó élet (T1 ühüm) tehát **ömm** nem volt olyan **én** én ezt most hallottam még nem láttam de hallottam hogy a trefort kert [Trefort kert] az most valami csoda □

T1 **igen** igen most azz !l

A igen □ **akkoriba** [akkoriban] ugye ez még nem volt tehát ez a régi épülete **voolt aaa** a bölcsészaknak ott a pesti barnabás utcában [Pesti Barnabás utcában] (T1 igen) tehát akkor mindig megtaláltuk a lehetőséget arra **hoogy** !l **hogy** hogy lazíthassunk **úgyh** [úgyhogy] **ööö jóó** jó évek voltak én ? nagyon szerettem oda járni

T1 !l jó **ööö** moostanában □ egyáltalán mennyi szabadideje marad illetve □ mire □ tudja ezt használni gondolom **hogy aa** hogy mondta az olvasás szeretete biztosan □ nem vészett el □ **ööö** mire marad ideje **aaa** a híradós szakma mellett !l

A **ömm teát** [tehát] éppen azért mert **ez** ez a híradós szakma **ez egy** ez egy nap mint napi !l □ **ööö** □ **mmm thát** [tehát] olyan fajta felkészülést □ **ööö** kíván **ami** ami □ tény □ anyag□ra (T1 ühüm ühüm) vonatkozik tehát magyarul hogy újságot internetet kell □ nézni tájékozottnak lennem mindennapi dolgokban !l ez egy rendkívüli módon **eszemen** [eszement] világ □ borzasztó gyorsan változik (T1 ühüm) **és** és nagyon □ nagyon gyorsan változik az hogy mi az aminek jelentősége fontossága van □ !l éppen ezért □ **én én én neemm** raktam le a könyveket egyáltalán most is itt **ööömmm** [van] mellettem egy mert mert**ööö** esténként azért □ ha csak nem vagyok tényleg nagyon hulla fáradt (T1 ühüm) azért olvasok valamennyit !l tehát azért **ööö eee ezt ezt** ezt nem mondom hogy ugyanolyan intenzitással **ézs!**torokköszörülés és ugyanolyan sokat de rendszeresen □ !l de rendszeresen olvasok és mindig megtalálom azt a helyet tehát van még könyv a táskámban !l **ööö** emlékszem hogy amíg riporter voltam !l addig én voltam az **aa** □ furcsa **maadár akii** □ hogyha várni kellett márpedig ott ugye azért gyakran volt olyan (T1 ühüm) hogy mondjuk **a** akár a parlament [Parlament] folyosóján akár egy □ párt □ székházban **öööm** sokat kellett várni !l **éen** akkor én előkaptam a könyvemet (T1 !mo) nem dohányszom nem kávézom te!nhát he [!n] nekem egyszerű volt ? elővettem és így is lettek aztán egyébként **ööö** szimpátiák kialakultak hogy !l **példul** [például] egyszer észrevettem hogy egy másik **ööö** újságíró lány is olvas !l **ööt** perc múlva dzsén ósztint [Jane Austint] olvasott öt perc múlva már arról beszél(T1 !n)gettünk hogy melyikünk mit szeret olvasni !l úgyhogy azért **aaa** □ **a a a** □ a bölcsész véna meg a könyvszeretet az azért (T1 ühüm) úgy □ szerintem összeköti az embereket □ akárhol is vannak

T1 !l értem **ööö** végezetül pedig **azzt ööö** kérdezném **hogy** hogy mit üzen **a** a mai □ bölcsészeknek főleg azoknak akik **ööö** !l nyilván abban a helyzetben vannak **hogy** hogy azért most akárhogy is nézzük ez egy tömegképzés és nehéz elhelyezkedni vele **dee** akár ezen példa is mutatja hogy [hogyha] az ember kellően céltudatos akkor □ !l nagyon sokra lehet vinni !l ebben a □ szakmában is **mmm**

A o hát nagyon köszönöm !l **ööö** én azt hogy ne keseredjenek el semmiféleképpen **és és hogy ööö** □ hogy **ööö** !l ez jó szó amit mondott hogy céltudatosak legyenek **teát** [tehát] én azt gondolom hogy semmi féleképpen ne hagyják magukat eltántorítani attól amit szeretnek □ !l **tet** [tehát] (T1 ühüm) azért **meert** □ ezt □ azt mutatják a statisztikák □ azért mert !l mostanában az a közvéélemény hogy !l **hoogy ööö** □ hogy **ööö** számít hogy mit tudom én !l **ööö ööö** számítástechnikusokból és útmérnökökből van !l **ööö** szükség sokra □ és ott könnyebb elhelyezkedni !l én azt gondolom hogy egy olyan ember !l akinek **nnn** nulla affinitása van !l a számokhoz és imádja az irodalmat ne erőszakolja meg magát semmiképpen !l és ne menjem !l reál szakra azért me(T1 ühüm)rt azt mondták neki hogy ott könnyebb elhelyezkedni !l mert boldogtalan lesz és én azt gondolom !l hogy az egyik legfontosabb dolog a világon hogy !l az ember szeresse **amit cs** [csinál] azt amit csinál !l hogy **haa** □ ha úgy érzi miután **ööö tet** [tehát]**ööö téle** [tényleg] ma már annyi lehetőség van **télleg** [tényleg] ez a bolonyai [Bolognai] rendszer annyira megváltoztatta az egész kéépzést !l hogy **ööö** van **egy pici** egy pici lauf/lauv [?] egy pici idője az embernek hogy elgondolkodjon hogy mit tud mellette csinálni !l és hogyha úgy érzi hogy □ öbelőle □ nem □ tanár □ lesz esetlegesen □ **hanem** hanem valami más pályára vagy másutt szeretne elhelyezkedni !l rengeteg lehetőség van és nem csak az ahol én vagyok **teát** [tehát] nem csak a média !l hanem én például nagyon tehetséges okos bölcsészlánnyal találkoztam **máár** multinacionális □ cég szó(T1 ühüm)vivőjekéént !l **meeg meg meg ööö** akár **ööö** állami cég szóvivőjeként tehát **ööö** □ !l **teát** [tehát] azt gondolom **hogy hogy ööö** hogy manapság **azért** azért **ööö** már rengeteg **ööö** lehetőség van **lenge** rengeteg helyen lehet !l **ööö** praktikusan jól használni azt hogyha az embernek □ van egy □ tisztességes humán műveltsége

T1 !l rendben nagyon szépen köszönöm

T1 szóval akkor az első kérdésem a második könyved a reváns [Reváns] □ az ulpius háznál [Ulpus-háznál] jelent meg □ mit jelent neked ez a váltás

A hát ezt még soha nem kérdezték meg tőlem □ úgy gondolod **hogy ööö hogy ööö hogy ööö** hogy **aaa** egy kis kiadó után □ hogy egy nagy kiadó □ egy **ööö** □ én borzasztóan örülök neki tehát **hogy** !l hogy **ööö** □ **én** annyira örültem amikor fölhívott az ulpius ház [Ulpus-ház] hogy **één** így majdnem □ kirepültem a saját bőrömből !l **ömm** az utcán voltam □ a villamoson tehát mindig a villamoson hívnak föl de fura na és hát **ömm** □ **nyilván** □ nyilván először iss **egy** egy iszonyatosan nagy elismerés !l mert az ulpius ház [Ulpus-ház] **az** □ az egy nagyon igényes kiadó szerintem !l és mondjuk **tényleg** tényleg **ööömmm** abban nagyon nagy **ööö** újítás az ulpius ház [Ulpus-ház] hogy ott megpróbálják **amm** a minőségi **ír** írásokat **aaa** **aaa amm** közízléssel összehangolni □ tehát eladható irodalmat csinálnak □ és persze emiatt nagyon sokan támadják őket !l ugyanakkor nem veszik észre hogy az ulpius ház [Ulpus-ház] könyvei piacvezető könyvek sikerlistás könyvek !l és □ szereti őket a közönség !l hát nekem □ egyébként **ööö** még mielőtt nem is voltam az ulpius háznak a szerzője !l már akkor is nagyon □ sokan mondták és én is úgy éreztem !l hogy az ulpius ház volna **aaa** hozzáám szellemiségében arculatában koncepciójában mentalitásában közel áll **óó** kiadó !l **mert ööö mer mer** [mert mert] ilyen nagyon szabadon állnak hozzá dolgokhoz **és** és mindenféle ilyen prúd meg ilyen tabuk nélkül !l **és** és nekem nagyon szimpatikus ez a mentalitás meg **a** a sem [az se] ciki tehát hogyha te **írsz** □ nyilvánvaló hogy a közönséghez akarod eljuttatni !l és az hogy ők ehhez megteremtik **aaa** a lehetőségeket !l ezzel nagyon szimpatikus □ **mer** [mert] ezzel megteremtik a kontaktust a közönséggel !l és a szerző között !l mondjuk hál istennek ez a reváns !l ez olyan szinten önjáró !l hogy tulajdonképpen **haa** □ ha semmilyen marketing nincs az ulpius részéről !l önmagától nagyon tehát pörög **teát** [tehát] hogy !l szinte ilyen nem is volt még !l hogy **ööö** rögtön **aaa** az első nap hogy megjelent □ az első héten már sikerlistára került a libriben [Libriben] és a libri az köztudottan pártatlan !l és abszolút az eladások alapján !l és ezt tartja □ már ugye ötödiik hete □ és **mosmár** [most már] negyedik helyen van egy nagyon nagyon erős mezőnyben amikor da vinci kód és afrikai szeretők és !l a **géés**a □ tet [tehát] mindig a **ffilmek** azok felviszik !l s nagyon jó helyen van □ és baromi baromi jól megy tehát első héten ötezer példány fogyott !l már második kiadásnál tartunk egy hónap után □ nagyon jó úgyhogy **én aaa** én □ amellet **hogy** hogy nagyon örültem úgy éreztem **hogy** hogy érdemes **eze** [ezzel] tehát ez egyfajta visszaigazolás volt **hogy** !l hogy jó helyen vagyok és az utamon vagyok és nyilván hogy nagyon sokat kell még tanulni meg !l alázat meg szakma iránti meg tényleg sok minden !l de hogy mégis □ most olyan közegbe kerültem ahol !l olyan emberekkel dolgozok együtt akik tényleg □ **ööö** egyengetik az utamat és hogy nem engedik hogy olyan hibák forduljanak elő !l mint mondjuk az elsőnél □ **háát** érezelmileg nyilván hogy az első kiadó nekem nagyon fontos és mai napig **ööö** szoros a kapcsolatunk barátilag és szakmailag is !l **mer** [mert] ő egy □ lévén egy kis kiadó □ hihetetlen nagy dobás volt hogy ennek ellenére ilyen sikeres tudott lenni a pesti kínálat !l és nyilván ennek köszönhetőem !l hogy az ulpius ház is felfigyelt !l tehát hogy egyrészt nagy **örööm** □ nagy elismerés és ugyanakkor □ siker □ tehát □ **sokka** [sokkal] keményebb munka □ **mer** [mert] innentől kezdve még nagyobb az elvárás tehát hogyha megjelensz bááhol □ akkor

aszondják [azt mondják] hogy **igeen** □ **féél gee** [igen] amatőr kezdeményezés !! de **eegy** ulpiusnál már elvárják hogy **nívót** produkálj **teát** [tehát] ugyanakkor **aaa** a próbatétel a kihívás is nagyobb □ a feladat is nagyobb és ez **baromi** jó □ nagyon jól érzem **ott magaam**

T1 az ulpiusnál máss **ööö** □ fiatal írók is vannak □ tartasz kapcsolatot velük

A hát például most **ööö** □ **ööö** a könyvhétree □ tehát ugye jövő hónapban jelenik meg **aaa** egy ulpius áltaal □ kiadott **ööö** □ **ööö** kortárs írók antológiája □ ami nagyon érdekes **mer** [mert] **a** azt a címet kapta hogy főbűnösök !! és hét darab főbűn **ööö** hiúság **ööö** kapzsiság torkosság bujaság !! harag □ és egyéb **ööö** búúnök □ és ezt **hét** fiatal kortárs szerző □ tollából !! és ez lesz az **elsőő** ilyen közös találkozásunk ebben a kötetben természetesen én is kaptam egy szerepet !! legnagyobb sajnálatomra a bujaságot kaptam **amii** □ ami **poont** az a téma !! **amii így úgy** elsőre nagyon kijött !! másodikra már a média világába [világában] felerősítve és kidolgozottabban **is** !! és én úgy éreztem hogy **ez** az amit most **má** [már] megírtam !! és most **má** [már] **nem** kívánok ezzel foglalkozni **me** [mert] **nem** jön most **so** [sok] csomó minden egyéb irány van bennem amit akarok !! és mégis ezt kaptam □ és különösen azért voltam én mondhatni a legnehezebb **helyzetbe** [helyzetben] !! mert **öööm** □ **mer** [mert] pont □ **aakkor** kellett leadni a kéziratot ahogy a □ revánsét leadtam !! tulajdonképpen amikor **túl** **vagy** egy nagy köteteen !! **ööö** amit szintén elég □ **összee** [?] eléég sűrítve és gyors **tempóba** [tempóban] kellett befejezni és szerintem még nem volt kész !! **akko** [akkor] már rögtön kellett egy **újat** !! ugyanabban a tematikában majdhogynem !! s ez borzasztó nehezemre esett hogy két nap alatt kellett megírnom egy !! nagy □ kifulladás **utáán** majdnem ugyanaazt !! végül is **ööö** én annyira nem vagyok elégedett **dee** de azt mondjáák □ kívülről nyilván hogy hogy tök jó meg nyugi meg semmi gond □ ebben az első közös hat pohár címet viselő elbeszélésem kap **helyeet** !! egy **ööö** !! kicsit más szemléletben mint amúgy a témám ugyanaz volt és a hangneme annyiban más **hogy** !! hogy egy kicsit ilyen !! **groteeszk ilyen** ilyen abszurd ilyen ironikus az **egéész** !! és hogy a bujaságot éppen □ az **antibujasággal** [anti-bujasággal] !! **ööö** próbáltam megfogni □ hogy **neem** [ne] □ legyen mindig ugyanaaaz csak nagyon nehéz !! **hát** nagy izgalommal várjuk □ úgyhogy **szakmailag** már tartjuk a kapcsolatot a fiatal írókkal !! és amúgy meg szoktunk találkozni ilyen ulpiusos rendezvényeken !! **öööm** ilyen nagyon nagy nyitottságot nem éreztem részükről !! **sőt** kimondottan van akii !! aki még **ööö** nyilvános megjegyzéseket is tesz **ööö** ellenem !! mert nyilván **öööm** □ **öööm** ezt fel lehet fogni úgy is **hogy** □ hogy **ööö** szakmai baráti [szakmai-baráti] kapcsolat s [és] fel lehet fogni úgy is hogy konkurencia !! **éss** nyilván hogy **ööö** én most így hirtelen becsöppenvee szűrhatook □ szemeket !! **de** de én tudom hogy ezt végig kell csinálni **és** és én **viszon** [viszont] nagyon lelkes vagyook □ tehát hogy én nagyon örülök !! remélem hogy előbb utóbb [előbb-utóbb] elfogadnak vagy beilleszkedeek

T1 **ühüm** □ **haa** ha már előkerült a bujaság □ **aaa** a reváns és de különösen **a** □ a pesti kínálat nagyon ilyen □ **háát ööö** önéletrajzi ihletésűnek tűnik !! mennyire fikció ez

A nyilván **öööm** □ mind a kettő önéletrajzi ihletésűnek tűnik !! ez **ööö** részben **amm** annak az írói technikának tulajdonítható amelyet én tudatosan vagy □ kevésbé tudatosan választottaam (T1 igen) !ny ugye ez az a bizonyos egyes szám első szeméely !! illetve az **hogy ööö** hogy a főhősök □ korban és nemben □ és élet**öööm**ódbaan közel **áll** [állnak] hozzám !! és akkor inentől kezdve **tejesen** [teljesen] egyértelmű **hogy** !! hogy mindenki azonosítani **fog** !! és ez **öööm** □ az egyértelműen kihívja a sorsot □ saját magam ellen **mer** [mert] ez olyan !! mint hogyha én így □ **vallanék** a saját életemről !! holott **ööö** holott ez nem napló és nem önéletrajz és még csak nem is dokumentumregény [dokumentum-regény] !! **ööö** **valamiért** □ hozzám most ebben az életfázisbaan !! közel áll ez a fajta közlésmód !! **ööö** úgy érzem hogy így ke-

rülhetek igazán közee az olvasóhoz !! nyilvánvaló hogy □ minden íróó !! vagy vagy írással foglalkozó ember mer író az ugye ééé évtizedek múlva derül ki !! nem is léényeg □ hoogy nekem ezzel nem kell most foglalkozni hanem [hadarva ez a szó] **aza** [az a] az a lényeg hogy mindenki ugye aki **ír** írással foglalkozik **aza** [az a] az a saját életét használja föl □ ez egyértelmű !! **csak** megteszik azt hogy mondjuk **elmennek az óókorba** elviszik a főhőst az óókorbaa !! megváltoztatják a nemét és a korát és **aaa** !! az életmódját és **akko** [akkor] **onnantó** [onnantól] kezdve **má** [már] nem ők □ de **akkor isasaját** [is a saját] érzéséből dolgozol mint alapanyag !! de én □ most bevéallaltam ezt egy nagyon kemény dolog most nyilván ettől megpróbálok majd elszakadni !! technikákat kipróbálni !! természetesen **aaa** a milió □ az az én milióm a pesti kínálat az ugye **a** !! az erdélyből hirtelen pestre **ööö** pestre érkező lánynak **a aaa** a hirtelen szubjektív benyomásai és az a nagy !! rohanás és **aa** kapcsolatok felszínessége és a !! támadás és a baleset és a szakítás és **satöbbi** [és a többi] amiket ugye átéltem !! és igazából **nem túl** □ **nem** nem □ kihasználva a téma adta mélységeket **mer** [mert] hogy !! ez egy ilyen kísérleti kötet volt !! és **e** ehhez képest a reváns meg szintén **a** a milióje valós !! **teát** [tehát] hogy a méédia világa !! amibe én ugye bekerültem és egy év alatt egy kemény hullámvasutat **ööö** jártam **bee** !! na most □ valóós milióó □ a történe~~ne~~tekömm □ illetve a karakterek azok **ömm** !! inkább a fikció !! **dee dee** az is ellentmondásos **mer** [mert] például van olyan karakter !! **akii** aki egy élő □ valós figura volt az életemben !! és olyan olyan **nööö** szinten **ööö** hatással volt rám !! hogy mondjuk a □ kötetben tíz különböző írásban jelenik meg tíz különböző arccal és szemszögből !! és olyan mintha az tíz különböző férfi volna de **közbe** [közben] egy és ugyanaz !! és az ellenkezője is igaz □ hogy van **úúgy** !! **hogy** hogy tíz különböző **öö** embernek egy egy [egy-egy] vonását □ ellesve összegyúrtam egyet !! és abból lett egy nagyon nagyon □ ütösen negatív karakter !! tehát **ööö** ez részben tudatos □ **részbe** [részben] pedig **één** ösztönös megfigyelő vagyok **teáthoty** [tehát hogy] !! nagyon érzem **aaa** az emberek **ööö** mozgatai mögöött □ gondolatai szavai **satöbbi teáthoty** [tehát hogy] !! elemzek tényleg és én agyban írok !! ugye **ee** nem is □ mindig tudatosan hanem van úgy hogy csak leülök és **akko** [akkor] ömlik ömlik ömlik és így jön és így összeáll !! tehát hogy □ a történetek **ööö** közül nyilván nem éltem én meg mindegyiket !! van ami velem történt **meeg** □ ez legkevesebb **ööö** arányban □ van olyan **amii** magam körül □ megfigyeltem □ láttam vagy hallottam vagy elmesélték !! **ööö** illetve akkor ezeekből összegyúrva !! **ööö** már a fantáziám is beindult és akkor olyan elemeket viszek bele amitől úgy érzem hogy hatásosabb a történet !! tehát hogy egy ilyeen keverééke az egésznek □ a fikciónak meg a valóságnak □ ami !! nem feltétlenül baj !! mert **öööm mer** [mert] ez legyen a misztikuma **hogy most akkor** !! mert nem a karakter maga □ a lényeg hanem a jelenség a lényeg **ami** ami egyrészt most **nagyon** □ igazán korjelenség !! másrészt pedig **ööö** teljesen örökérvényűnek mondható emberi gyarláság is akáár

T1 **ööömmm** tavaly a sziget fesztiválon láttam hogy állandóan írsz □ ez **ööö** életforma nálad **vagy** vagy pont □ **aaa** ez a gyűjtögetés tehát a vonások gyűjtögetése

A **öööm** tavaly a sziget fesztiválon mint **ööö** □ ú újságíró tudósító [újságíró-tudósító] voltam !! és akkor ugye cikkeket írtam és az is volt a munkám !! de mind □ emellett is állandóan írok !! ez □ abszolút életforma de gyerekkorom óta **teáthoty** [tehát hogy] hogy **ööö nekem sz teljesen** jegyzetekben élem az életemet !! nyilván **ööö** ez összefüggésben **vaan eee** egy olyan jelenséggel amit én úgy próbáltam úgy tudok megfogni !! hogy magány □ !! és én azt **ööö** hiszem **hogy** **ööö** hogy így az első olvasaton túl !! én a revánsnak a központi témáját **a** a magáánybaan **ööö** fogalmaznám meg !! **tet** [tehát] ez a magáány □ ez univerzális magány **tet** [tehát] **egy** lehet egy egyedüül megélt !! lehet egy □ társal együtt megélt □ egy háromszögben □ de akáár □ a nagy tömegben és hogy milyen az emberi kapcsolatainknak a minősége !! az tulajdonképpen □ szerintem az egész □ társadalomra kiható kérdés !! és engem azért fog-

lalkoztatnak annyira a kapcsolatok !! és most **má** [már] ugye ez fejlődés mondjuk a pesti kínálathoz képest hogy !! hogy itt már nem csak **arró** [arról] van szó hogy hogy egyedül élő **nőő** !! hanem akár férfi vagy akár pár van **példul** [például] az anna kapcsolatban ott ugye közösen élnek és mégis egyedül vannak !! **tet** [tehát] **hogy** hogy **ööö én is** én azt gondolom hogy én egy ilyen magányos ember vagyook !! akkor is **hogyhaa** hogyha nagyon nyitott vagyok és nagyon sok ember van körülöttem és mégis !! és **ez aa** ez az írás vagy a jegyzetelés ami nem feltétlenül !! manifesztálódik **mer** [mert] hogy van úgy hogy agybaan jegyzem meg vagy **kó** kópirozom [kopírozom] a világot !! ez **öööm** ez egyfajta intim és belső kommunikáció !! tehát **ööö** nem is annyira tudatoos !! és akkor ezek előjönnek amikor írok és úgy érzem hogy !! valamiért **éé** én ugye nagyon hiszek a sorsban hogy nekem az a küldetésem !! **hogy** hogy én átadjak dekódoljak olyan mintákat !! amelyek itt vannak körülöttünk csak nem biztos **hogy** !! hogy erre felfigyelünk **mer** [mert] ha olyan természetes hogy mindenki bazdmegol meg mindenki csalja a feleségét meg mindenki félrekúr meg mindenki átver mindenkit most bocs a fogalmazásért !! akkor nem vesszük észre !! de ha valaki van annyira tökö **mer** [mert] én azt gondolom hogy ez egy nagyon bátor vállalkozás volt ez a kötet !! **mer** [mert] ez engem akár **le** le is írhatnaa !! **öööm** de hogy én ezt most bevállaltam **mint** !! **mer** [mert] hogy ez ezzel jár ha én ezt az életformát választom és írni csak őszintén lehet semmit nem lehet csak úgy csinálni csak szabadon !! és csak úgy ha hatni akarsz !! langyos dolgot nem érdemes csinálni !! és ezt **azér** [azért] írtam le ilyen feketén fehéren [feketén-fehéren] !! meg mondjuk naturalistáán vagy nyersen !! **mer** [mert] arra gondolok !! ha valaki !! elmegy emellett az utcáán viszont szembesül ezzel egy kötetben !! akkor lehet hogy jobban megütközik rajta !! s lehet hogy elgondolkodik azon **hogy** !! hogy vajon én is elkövettem ilyet és akkor szembesüül !! és rájön **aarra** !! **mer** [mert] volt már erre példa hogy visszajelzett idősebb férfi **hogy** !! hogy soha nem gondolt arra **hogy** hogy tulajdonképpen ő is viselkedett így mint mondjuk a visító tehén pasijaa !! és ő ezt így ilyen szórákozásnak fogta föl !! és sose gondolt arra hogy ez megöl egy másik embert !! és hogy köszöni a szembesítést !! **teát** [tehát] ez iss egy nagyon fontos dolog hogy !! ha már egyvalaki szembesüül !! akkor **az** az már nekem egy nagy eredmény **vaagy** !! volt olyan nő aki azt mondta hogy !! annyira szolidaritásérzés volt hogy ő is átment ezen mint a főhősnő !! és mennyire méltatlan !! és ez a könyv adta meg neki az erőt !! hogy ő kiszálljon ebből !! mert ő nem látta **mer** [mert] **miko** [amikor] benne vagy akkor nem látsz !! vagy volt olyan fiatal leány egyetemen tartottam média szakon előadást !! hogy megköszönte és **aszondta** [azt mondta] hogy ő **aszitte** [azt hitte] hogy a méédia az egy annyira csodálatos világ mint ahogy ő tűnik neki a címlapokon !! és ha tényleg ez van a háttérben **akko** [akkor] köszöni !! hogy még időbe [időben] szóltam mert nem biztos hogy erre vágyik !! **szal** [szóval] hogy ezek tényleg banális élethelyzetek !! csak **azo** [azokat] azt mutatják !! hogy aki ezt a könyvet érteni akarja !! annak tényleg tud valamit mondani !! vagy megmutatja egy olyan szegmensét a világnak amit vagy nem ismerneek vagy pontosan azért nem akarnak látni **mer** [mert] benne vannak !! és **ööö** és én minden kockázatával együtt ezt bevállaltam mert én annyira hiszek ebbe lehet hogy még nem érett meg annyira ez az ország és hogy túl nagy a képmutatás arra !! hogy szembesüljünk saját magunkkal !! és én mégis hiszek abban hogy **ennek** ezt valakinek meg kellett írnia !! és a franc tudja hogy miért pont én lettem ez az embeer !! és azt gondolom hogy azok háborodnak fel leginkább akik ilyen álszent módon prűdek !! vagy akik saját maguk elkövetnek ilyen mechanizmusokat és nem akarnak ezzel szembenézni és nem akarják belátni !! **szal** [szóval] visszatérve a kérdésedre **mer** [mert] **e** [egy] kicsit elkalandoztam **hogy** !! hogy igeeen ez egy életforma öönkéntesen öönkéntelenül (T1 igen) valószínű **e** ez az **anya** anyagforrásom

T1 **aaa** médiában **valóó** szereplésed tehát az hogy rádióban dolgozol az hogy televízióban dolgoztál mennyire zavar be az írásba

A érdekes módon **öööm** □ ez egy eléggé **ú** új jelenséég ! és ez a modern □ tömegkommuni-
kációs kornak a terméke ! hogy **öööm** hogy ilyen sok irányba [irányban] vagy ott párhuzam-
osan ! most nyilván magyarországon □ nem nagyon tudok mondani olyan huszonöt éves
embert aki csak az írásból meg tudna **élni** ! **teát** [tehát] hogy ugye valamilyen módon □
fenn kell tartanod magad és mondjuk erre a média alkalmasabb mint az írás ! **teát** [tehát]
hogy én azt mondanám hogy mondjuk én **amibe** [amiben] maximálisan hiszeek és nyilván
még távol állok tőle de mégis **azt sze a an** a hivatásomnak □ az írást tekintem ! és **akko** [ak-
kor] mondjuk a médiát meg munkáának ! és nyilvánvaló hogy mivel eléggé vibráló **eember**
vagyok és elég sok iránybaa [irányban] □ **ööö** lehet engem hasznosítani ! ezt ki is használ-
ták és én ugyee mint akii □ tök naivan került ebbe bele □ pont **ezre** [erre] hívom fel a
könyvbe [könyvben] is a figyelmet ! belementem olyan szitukbaa □ amiket így elsőre nem
láttam át ! lehet hogyha én akkoor elolvasok **egy** ! egy reváns című könyvet valakitől **akko**
[akkor] lehet hogy nem megyek bele ! de lehet hogy pont **azé** [azért] kellett nekem a saját
bőrömmön tapasztalnom ! hogy hogy ebből is tanuljak és átadhassam embereknek ! **teát**
[tehát] hogy tulajdonképpen !ny **ennek** mint munka **véégzem** ! persze nagyon szeretem !
csak nem mindig vagyok a megfelelő műfajnál **teát** [tehát] **láásd** a **sóműűsor** [show-műsort]
□ ami nem az én műfajom **vol** [volt] ! vagy mondjuk **ez** [ezt] a rádióműsor amit nagyon sze-
retek ! **mer** [mert] a tévéhez képest ugye nem **aaa** a zománc a lényeg hanem mondjuk a
gondolatok ! csak mondjuk ez egy □ kulturáltabb magazinműsor mint a sóműsor [show-
műsor] volt ! de mégsem az a fajtaa **ööö** interaktív kulturális műsor amiről úgy érzem hogy
az enyém volna de ezt a lehetőséget kaptaam ! megpróbálok **ööö** ezzel **élni** hogy egyfajta
megélhetésem **legyenésugyanakkor** [legyen és ugyanakkor] tanulni belőle és kihozni belőle
a legtöbbet és a legjobbat ! nyilvánvaló hogy nagyon bezavaar ! mert nagyon sok mindenkit
irritál ! hogy itt van ez a csaa □ huszonöt éves □ pikkpakk [pikk-pakk] jött erdélyből □ hir-
telen feltűnt ! és most akkor most **akko** [akkor] **téévés** személyiség most akkor **ráádió** mű-
sorvezető ! **mostakko** [most akkor] **úújságíró** ! **akko** [akkor] most **író** ! nahát most még
mozifilm is készül **aaa** könyvéből ! és még felkérték egy filmszerepre ! és még ezt csinálja
és még **itt** itt jelenik meg és ezt nyit és azt meg ! és tényleg **öööm** □ ez a hirtelen túl sok ! ez
aaa □ mit **teát** [tehát] **ööö** □ olyan nehezen tudják a a sikert **ööö** nem csak feldolgozni
azakibennevan [az aki benne van] ! hanem elfogadni a környezete is ! és nyilván **ööö** na-
gyon sok irigyem lett ezáltal ! és hirtelen nagyon sok csodálóm is ! és **nem biztos hogy** !
egyik se reális tulajdonképpen ! s ezért □ nagyon meg kell □ keményedni belülről ! hogy
ennek ellenére ! hogyha bármilyen rosszat olvasol **ami** [aminek a] fele igazságtalan vagy
bármilyen jót ! megőrizd a józan eszedet ! és megmaradjál azon **aaa nagyon** vékony határ-
mezsgyén ami még a realitáshoz tud kötni és nem visz el valamit **teáthoty** [tehát hogy] !
tulajdonképpen sok nehézséget okoz **igeen** ! hogy ugye **be** nagyon könnyen beskatulyázzák
az embert egy □ kategóriába ! és **akko** [akkor] te bárm mást akarsz csinálni ! **óó** hát ez biz-
tos egy hülye liba **mer** [mert] a képernyőn **vol** [volt] ! és sajnos ezzel meg kell küzdeni ! és
lehet hogy ez a **naagy** □ nagy próbatétele az életemnek □ **hogy** □ hogy **mosmár** [most már]
olyan korban élünk hogy ezek a **dógok** [dolgok] összefügghetnek ! és **ettő** [ettől] **még** még
ki lehet hozni a jót mindegyikből ! de az is lehet □ hogy nekem ugye volt hat □ **naon** [na-
gyon] szolid évem mint tanár ! és ez aránylag **így** egysíkú volt ! és most hirtelen jött egy
váltás az **életembe** [életemben] ! és én most azt gondoltam huszonöt évesen hogy igenis ki
kell próbálnom hogy mi az én utam ! és lehet hogy ez mind próbálkozás és lehet hogy a vé-
gén letisztul ! **ööö** úgyhogy **ööö** □ úgyhogy **igenis** okoz nehézségeket □ és hát igyekszem
ezzel megküzdeni talán ! és mindig nagyon bízom □ hogy majd sikerülni fog !

T1 **ööö** hogyha már említetted a tanárságot **aa** tanárság is pont olyan dolog mint az **íráásról**
amit elmondtál hogy ! emberekre akarsz hatni emberek szemét akarod felnyitni **éshát** [és
hát] a médiában is megteheted □ melyik a legjobb □ **ööö** közeg ehhez

A ! én nagyon szerettem tanítani ! s borzasztóan lelkesen csináltam akkor is hogyha □ három helyen tanítottam egyetem mellett és **ööö** este tízig □ és negyven fokban nyáron ! és **ööö** gyerekeket és felnőtteket is tényleg minden korosztályt és minden típusú tanintézményben **teát** [tehát] nyelviskolaa ! gimnázium □ egyetem ! **ööö** nagyon szerettem és tényleg □ nagyon feltöltött ! és **akko** [akkor] de hogy egy hat év után □ valahogy □ kialakult bennem egy hiányérzet ! **öööm** és akkor ugyee megpróbálkoztam **a** a médiával és **o** ott is volt egy hiányérzetem ! és az írásban érzem **én** igazán azt **hogy** ! hogy mindegyik tényleg átadás □ meg egyfajta kommunikáció ! de mégiscsak a legintimebb mégiscsak a legszabadabb mégiscsak **a** ! **aaa** mégiscsak az írás □ és én **ebb ebbe** [ebben] hiszek igazán □ **a** **tő** és azt gondolom hogy ! mindegyiket **azé** [azért] kellett végigcsinálnom hogy **végűis** [végül is] eljussak **idee** ! még nyilván nagyon hosszú az út csak hogy ! hogy ezeket most mind hasznosítóom □ ezeket az energiákat **sezeket** [és ezeket] a tapasztalatokat ! nincsenek véletlenek az életben ! ez is sorsszerű szerintem hogy tanítottam hat évig

T1 tehát hiszel a sorsszerűségben

A hát maximálisan □ én azt gondolom hogy semmi se [sem] történik véletlenül **és** ! és biztos hogy **dolga** dolga volt velem a sorsnak hogy most itt vagyook □ és ezt csinálom (T1 ühüm) ! és és tényleg **ööö** engem □ nagyon sok nehézségen az életemben □ az segített keresztül ! **hogy** hogy mindig **abba** [abban] hittem hogy minden azért történik **mer** [mert] úgy kell annak történnie **mer** [mert] úgy van jól ! és onnantól kezdve nincs apelláta **teát** [tehát] hogy ! nagyon rossz dolog történt **veleem** □ de biztos meglesz az oka ! s ha ezt szuggerálom magamnak **akkor** □ akkor **nem** nem hagyja **hogy** hogy letörjek hogy ! hogy megbánjak (T1 ühüm) **dogokat** [dolgokat] hogy depizzek hogy ne legyen erőm hanem ! **mi teát** [tehát] ez az egy amit kaptaam □ amit hoztam otthonról **hogy** ! **hogy hogy ööö** hogy egy kisebbségi sorsban egy ilyen □ eléggé □ **furaa** □ családi összetétellel mint az enyém ! csak azt kaphattam hogy ! hogy fiaam bízzál magadban ! és a tudás értéék és az a tied és tényleg higgyél és küzdjél ! és ez az egy amit hoztam és ez az egy ami segít és ez az egy **amibe** [amiben] hiszek ! a szabadság **meeg** a saját belső morális mérce ! hiszem hogy ez a sorsom

T1 !l **öööm** hogy jött ez a stílusváltás

A !l hát igazából **ööö** □ úgy éreztük hogy **ilyen hosszú** □ ilyen hosszú kihagyás után □ **ööö** abszolút belefér **hogy** hogy egy kicsit nagyobbát váltsunk ugye !l mindig minden eddigi lemezüknél volt egy **pici** pici váltás !l **teát** [tehát] mindig egy picit máás volt ugye vadonatúj jelmezek új turné új koncert új show !l de most úgy éreztük hogy **ugyee** szeptemberben lesz egy éve hogy utoljára színpadon voltuunk és hogy **ööö** !l egy ilyen hosszú csend egy ilyen hosszú szünet után **ööö lehet egy** lehet egy nagyobbat egy intenzívebbet **ööö** váltani alkotni !l **és ööö** és akkor úgy gondoltuk hogy akkor ez legyen száznolcvan fokos **ez a** !l **ez aaa** ez a váltás és így **ööö** □ **ööö ruhákban** □ imidzsben [image-ben] megjelenésben mindenben □ zenében mindenben meg nyilvánul ez

T1 és miért pont ez a szcifi □ ez a futurisztikuss □ (A **mmm nem**) valami

A tudom igazából □ sok **ööö** sok lehetőséget rejt **és ööö** !l és ugye **eddig** eddig kicsit így **aaa** a □ romantika a középkor !l volt az az irány **ami** □ ami meghatározta a képi világát főleg az örömvölgynél vagy a vár turnée □ **teháta** [tehát a] díszlet is **olyaan** volt !l **és ööö** □ és úgy gondoltuk **hogy** hogy most egy kicsit így □ kalandozzunk **egyien** [egy ilyen] kétezerötven kétezerhatvan [2050-2060] !l **ööö** tájékára □ **és ööö** □ és szerintem nagyon jól tudtuk zenében **iss** □ **ööö** összehozni

T1 ez mit jelent hogy zenében is jól sikerült összehozni □ (A !l) hogyan

A hát nagyon színes lett a lemez □ nagyon változatos **és** és nagyon de fúú □ nagyon □ tényleg nagyon jó lett !l ez **ööö** □ szerintem □ a jövő héten megjelenik !l **éss** akkor az interjú szerint a héten megjelenik (T1 ühüm) !l és **ööö** ennek időn túl □ **ööö lett aaa** □ lett a címe !l igazából hogy **ööö** miben rejlik a váltása a zenének nem tudom megfogalmazni ugyanúgy ahogy !l anno az elején □ hat hét évvel ezelőtt sem tudtam megfogalmazni hogy milyen stílust játszottunk □ próbáltak minket besorolni !l mindenféle kategóriákba !l **dee** igazából **aaa aaa** □ közönség **ööö** alkotta meg azt a stílust **ami** ami ránk a legjobban igaz hogy noxos !l **és ööö** és ez is noxos csak egy kicsit másként !l és **ööö** □ egy pár számot így a rádióból □ **ööö** hallottak **aaa aaa** rajongóink és mondták hogy tényleg nem lehet megfogalmazni és tényleg noxos de tényleg nem úgy **mint** mint eddig !l **ööö** aki eddig **a teljes anyagot** hallotta □ a teljes lemezanyagot mindenki azt mondta hogy ez a legjobb lemezünk eddig !l a legkiforrottaabb a **leegöööm** minden tekintetben !l úgyhogy nagyon kíváncsi leszek a közönség véleményére hogyha megjelenik

T1 és nem okozott nehézséget az hogy □ összehozni ezt **aaa** □ magyar népzene dolgot **a** □ a sci-fi □ világával **mondjukgondom** [mondjuk gondolom] □ tele van rakva szintetizátorral

A én **ööö** én úgy gondolom hogy nem **mert ööö** □ mert **nagyon** □ nagyon ügyes **aaa** a zeneszerzőnk harmath szabolcs !l **éés ööö** □ és olyan izgalmas hangzási **ööö** alakult ki ebből □ **ööö megint** [megint] □ ugye ennek október huszonegyedikén lesz a budapest sportarénában **a** !l a bemutatója □ **és ööö** □ és **nagyoön** □ hú □ tényleg nagyon jól sikerült

T1 és hogy fog kinézni ennek **aaa** □ a színpadképe

A !l hát a színpadunk **az az** az még a noxtól iss □ húha !n !l **teát** [tehát] **ööö** ugye mi kétezeröt óta □ **ööö** csak saját **ööö** □ saját színpaddal saját fénnel saját hanggal díszlettel !l **ööö** □ **mmm** jártuk az országot !l **ez** ez még nekünk is **ööö** □ nagyon nagy □ **u** ugrás az eddigiekhez képest amilyen most lesz kétszintes lesz a színpad !l tele lesz **ööö** mindenféle meglepetésekkel technikai újdonságokkaal !l **ööö** tizenhat fős tánckarunk lesz !l **ööö** □ **télleg** [tényleg] **az** □ a látványa is az egésznek aki eddig mind látta **aaa** a színpadterveket **mindeki** [mindenki] azt mondta hogy ez tényleg futurisztikus és **tényleg** !l tényleg ilyen megfoghatatlan

T1 s [és] a tánckar az megmarad ennél a régi □ magyaros motívumoknáál □ **vaggy**

A nem az is változik

T1 az is változik

A **ööö** teljesen új lett **aaa aaa** a tánckarunk és **ööö** !l **ésööö** [és ööö] a tánc az **megin** [megint] □ **megin** [megint] olyan lesz hogy **keverve** □ keverve lesznek a különbözőő !l **ööö ööö dógok** [dolgok] természetes hogy vannak olyan koreográfiák **am amihez** [amikhez] tilos hozzányúlni mint például az eurovíziós forogj világ !l **teát** [tehát] az egy ilyen etalon □ **ööö** azt már kívülről tudja a közönség is !l □ például a szeretemben vannak olyan mozdulatok amit szeret a közönség **teát** [tehát] így látomban amik egyszerűbbek azokat csinálják **aaa aaa** a nézőtérrel !l **teát** [tehát] van egy két elem **amii** ami száz százalék hogy megmarad !l □ meg még gondolkozunk egy pár dologban □ de az még egyelőre **nem** □ nincs kiforva

T1 és te hogy érzed kinek volt nehezebb ez a váltás neked vagy tominak

A szerintem egyikünknek sem □ mert **ööö** □ tényleg azt lehet mondani hogy az **egész** □ egész stáb aki **ezen** ezen dolgozik most az kétszáz fokon ég és annyira élvezi mindenki és !l és totál bele vannak □ **ő** örülve **hogy** hogy jó legyen meg klassz legyen !l **mostaa** [most a] a videoklipünk □ most lesz kész **aaa** a hétvégén !l és és abból is □ láttam már az első □ egy percet □ körülbelül !l ami **psz** félelmetes **teát** [tehát] levegőt nem kaptam !l **dee** de még a rendezőnk iss □ nem engedi hogy megnézzük majd csak ha kéész és éjjel nappal csináljaa és nagyon és nagyon odavan és nagyon !l **nagyon ööö** pf **naon** [nagyon] jól rakott össze □ **ügyogy** [úgyhogy] izgalmas □ és mindenki nagyon élvezi

T1 ühüm és ez egy **ööö** állandó irány lesz vagy □ **mer** [mert] **végü** [végül] is □ **egy** egész eddig ezt **aaa** a középkeort és **aaa** a romantikát próbáltatok vinni és most akkor hogyha váltottatok akkor talán gondolom

A **ööö** igazából □ ez csak **így** így a **megjelenésree** !l a megjelenésre igaz **de dee** mi **mindig mindig** mindig valami**ben** agyalunk **teát** [tehát] **valami mmm** valami kell ami más mint az **eddigiek** !l eddigiek voltak **hogy hogy** !l hogy ne mondja azt a közönség egy koncerten hogy !l **hmm jóó** szép kicsit nagyobbak voltak a tüzek de hát olyasmi mint az örömvöölgy koncert volt **tehátoty** [tehát hogy] ne legyen ez hanem **mindig** azt mondják hogy !l úúristen ezek megin [megint] mit raktak össze !l ugye ez **nagyon nagyon** nagyon sok munkaa □ ezt **ööö** □ hát körülbelül olyan □ tavaly □ **nnovember óta** □ óta csináljuk **teát** [tehát] onnan tudják **ööö** elkezdődött ötletszinten és akkor !l egészen a megvalósulásáig !l **aaa** az igazán **ööö nagyon** nagyon kemény megfeszített **ööö** tempójú munka az mostantól □ **ööö** fog elindulni szeptembertől **mer** [mert] !l táncpróbák **ööö** nekem külön énekóráák akkor el kell kezdenem ugye □ akár**hogy** mennyire vicces kondi terembe járni !l **mert ööö** mert ugye egy éve nem volt koncert és és **azér** [azért] egy két órát **ööö** !l megcsinálni □ főleg hogy ez egy aréna lesz ami

sokkal □ nem vesz ki sokkal több energiát de más □ **azér** [azért] **azér** [azért] **ööö azér** [azért] érzetben !l úgyhogy sok minden lesz □ zenekari próbáák **meg meg** meg minden !l

T1 !l van még **amiitte** [amit te] úgy gondolod hogy el kell mondani

A !l **húúú** igazából □ azt még hozzá tehetnénk hogy **ööö** technikai újdonságok terén !l **ööö** **amii** □ ami nagyon nagy dolog szerintem hogy ötpontegyben lesz hallható a koncert !l ami magyarországon még nem volt !l **ööö** van egykét [egy-két] ismerősöm aki volt már külföldön ötpontegyess **ööö** koncerten és azt mondta hogy félelmetes teát [tehát] annyira komoly érzés **hogy** hogy nagyon !l **ööö** úgyhogy ez egy ötpontegyben koncert lesz **éés ööö** □ egy olyan interaktív kivetítés technikával fogunk dolgozni **ami mmm** ami még Európában is új !l ott eddig ilyen tudományos **ööö** célokra használták leginkább ez egy **ööö** mini hőkamerás **ööö ööö** rendszer !l aminek az a lényege hogy kölcsönhatásban van az élő személlyel a kivetítőn **történt teát** [tehát] interaktív az egész !l és nem előre felvett és nem kiszámolt **hanem** hanem tényleg hogyhaa van egy búzamező mindig **evvel** szoktam **ööö** leginkább **ööö** érzékelteni !l van egy búzamező a kivetítőn és én elsétálok így □ kinyújtott kézzel a búzamező előtt akkor követi a **mező** [búzahalász] a kezemet !l és nem azért mert tudom hogy kettő nyolcra kell odaérnem hanem □ ha (T1 ühüm) három nyolcra érek oda akkor történik **mer** [mert] én □ akkor vagyok ott

T1 ühüm □ akkor gondolom ebből dévédé [DVD] is lesz majd

A !l bízunk benne □ hát hogyha **ööö** kereskedelmi forgalmas dévédé nem is de **bí** [bíz?] mindenféleképpen □ meg lesz örökítve !l és □ nagyon bízom benne hogy valamelyik tévében lemegy de ezt ne !n

T1 jó □ ühüm □ akkor □ ennyi

A úgyhogy (T1 volt) röviden (T1 ühüm) és tömören ennyi

T1 jó □ köszi

3. melléklet

Lejegyzési útmutató a BEA-hoz (Spontánbeszéd-Adatbázis)

A magyar Spontánbeszéd-Adatbázis létrehozásának célja: nagy számú adatközlővel, jó minőségű hangfelvétel készítése a modern korpuszépítés szabályai és a későbbi fonetikai, valamint alkalmazott fonetikai feldolgozásnak megfelelő kritériumrendszer alapján. A tervezett korpusz 500 különböző életkorú (20–70 év), nemű és iskolázottságú magyar anyanyelvű személy hangfelvételeit fogja tartalmazni. A most készülő BEA Magyarországon elsőként spontán beszédet rögzít (jó felvételi körülmények között), ezért különösen fontos, hogy a mindenkori lejegyző a következő lejegyzési szempontokhoz szigorúan ragaszkodjék.

1. Egy beszélő teljes hanganyagát az egyes feladatrészeknek megfelelően külön hangfájlként kell elemezni, és a lejegyzésben fel kell jegyezni az egyes részek időtartamát. (Mindig a kezdő beszédhangtól az utolsó beszédhang végéig.)
2. A .doc fájl neve megegyezik a hangfájl nevével (felvétel sorszáma).
3. A lejegyzés 2,5 cm-s margókkal, 1,5-ös sorközzel, 12-es Times New Roman betűtípusban történik.
4. A felvételen hallható személyek jelölése a következő: T1 (társalgó partner 1), A (adatközlő), T2 (társalgó partner 2).
5. A lejegyző a fejlécben csak a „Felvétel sorszáma”, „Lejegyző”, „A felvétel teljes hossza”, illetve „A lejegyzés dátuma” sorokat tölti ki.
6. A „mondathatárok”-at sosem jelöljük (nem alkalmazunk semmilyen központosítást), tehát lejegyzés közben nem tesszük ki a következő írásjeleket: , ; . ! ?
7. Nagybetűt CSAK a tulajdonnevek írásakor használunk, egyébként sosem.
8. A különböző, nem a beszédhez tartozó, de a beszélő által produkált hangokat (köhögés, torokköszörülés, nyelvcsettintés, nyammogás, belégzés, kilégzés, hehezetes ejtés, nevetés stb.) a megfelelő helyen egységesen felkiáltójellel (!) jelöljük (pl.: ki!mentünk! = ez azt jelenti, hogy a ki után volt egy nevetés, az egész szó után pedig torokköszörülés)
9. Ha több személy egyszerre beszél, akkor az azonos időben hangzó szövegeket zárójelben () jegyezzük le (amennyiben érthetők), pl.: A elnevettem
(A magam)
(T1 és arra)
T1 emlékszel amikor...
10. A lejegyzés alapvetően helyesírás szerint történik, ez azt jelenti tehát, hogy a kiejtés és a helyesírás eltéréseit nem jelöljük. A *játszik* szót helyesírásban jegyezzük le, azaz nem érvényesítjük az összeolvadás (vagy sorozatos hasonulás) szabályát (tehát **NEM jáccik**). További lejegyzési szempontok:
 - a) Ha a beszélő olyan értelmetlen szót ejt, amelyet a lejegyző nem tud feloldani, nem értelmezhető, akkor azt két * közt írjuk le a kiejtés szerint. Pl.: ketten voltak és a *dromek*
 - b) A megakadásjelenségeket vastagon szedve jelöljük, a helyes szóalakot, amennyiben a beszélő maga nem javította, utána []-ben adjuk meg. Pl.: akkor **berép** [belép] a diri
 - c) Ha a beszélő megnyújt egy hangot, azt úgy jelöljük, hogy az adott hangot ket-tőzve, félkövéren szedve írjuk le (pl.: mik**oor**).
 - d) Újraindítás esetén le kell jegyeznünk a szótöredéket félkövéren szedve, majd az elhangzott szót (pl.: **mege-** megettem).

- e) Téves szókezdésnél vastagon szedve jegyezzük le az elhangzott töredéket (amennyiben egyértelmű, hogy a beszélő mely szót akarta kimondani, azt utána []-ben megadjuk). Pl.: **mege** [megettem] mehettem.
- f) Téves szótalálásnál ugyancsak az előbbi szabály alkalmazandó (pl.: **zárd be** csukd be az ajtót), amennyiben a beszélő nem javít, a helyes alakot []-ben adjuk meg.
- g) Ha hiányzik a szó eleje vagy a vége, szintén félkövéren szedjük (pl.: „és **okt** végén” vagy „és **tóber** végén”). Ha egyértelmű, hogy milyen szó szakadt félbe, a helyes szóalakot []-ben adjuk meg.
- h) A betűejtés szintén megakadásjelenségnek tekintendő, ilyenkor az adott hangokat vastagon szedjük (pl. és úgy lát**sz**ott hogy).
- i) A szünet a szóban jelenséget az adott szóban megfelelő helyen elhelyezett tapadó □-el jelöljük (pl.: ki□mentem).
- j) Ha egy szó a köznyelvben használatos, de nem szótári alakjában fordul elő, akkor azt úgy jegyezzük le, ahogyan elhangzott, majd utána []-ben megadjuk a helyes alakot (pl.: asszem [azt hiszem], nemtom [nem tudom], mé [miért]).
- k) Ha a beszélő nem magyar (idegen szót) ejt, azt először kiejtés szerint jegyezzük le, majd szögletes zárójelben [] megadjuk a szót az adott nyelvnek megfelelő írásmódban (pl.: „a júzerném [username] rubrikába azt írod, hogy...” „az úticélunk Bajrajt [Bayreuth] volt”). Ugyanez érvényes az idegen nevek, tulajdonnevek, földrajzi nevek stb. (pl.: Dzsakomó Puccsini [Giacomo Puccini]). Ha a lejegyző számára nem ismert az adott idegen szó írásmódja, akkor csak a kiejtés szerinti alakot adjuk meg, utána szögletes zárójelbe kérdőjelet téve [?] jelezzük az ismeretlenséget (pl.: zsö tem [?]).
- l) A rövidítéseket, betűszókat, mozaikszavakat is az idegen szavakhoz hasonlóan jelöljük, azaz a kiejtés szerint jegyezzük le (pl.: ápévé érté [ÁPV Rt.], emtéa [MTA]).
- m) Ha a beszélő hezitál, azt a hezitálásnak megfelelően **ööö**-vel, **eee**-vel, **mmm**-mel stb. jelöljük (mindig az adott hang triplázásával, hogy ne keverhessük össze a nyújtással), és félkövéren szedjük (megakadás). Ha szó belsejében fordul elő, akkor folyamatosan írjuk a szóval (pl. ki**ööö**mentünk).
- n) A hümmögéseket, igenléseket stb. az annak megfelelő hangokkal írjuk le (pl. ühüm, hmm stb.).
- o) Minden jól hallható néma szünetet nem tapadó □-tel jelölünk. Pl.: és akkor □ lejöttünk a hegyről hogy □ elkerüljük a vihart.

A lejegyzett szövegeket a mindenkor lejegyzőnek minimum kétszer célszerű ellenőrzés céljából ismételten meghallgatni.

A mondat-visszamondásos, az interpretált beszéd, illetve a szöveg-és mondatfelolvasásos feladathoz felhasznált szövegeket, mondatokat minden lejegyző kézhez kapja majd. E részeket copy past-tal „jegyezzük le”, természetesen a megfelelő helyeken jelölve a beszélők esetleges hibázásait, félreolvasásait. Ezekben a szövegekben sem használunk központosítást, tehát azokat törölni kell.

BEA-kutatócsoport

MTA Nyelvtudományi Intézet, Fonetikai Osztály

Budapest, 2007. november